

05.-09. listopada 2020.
znanstveni skup
HRVATSKO ARHEOLOŠKO DRUŠTVO
ARHEOLOŠKI MUZEJ U ZAGREBU
GRADSKI MUZEJ SISAK
MINISTARSTVO KULTURE I MEDIJA RH,
KONZERVATORSKI ODJEL U SISKU

arheološka
istraživanja
U SISAČKO
-MOSLAVAČKOJ
ŽUPANJI

IMPRESUM

NAKLADNIK

Hrvatsko arheološko društvo

ZA NAKLADNIKA

Jacqueline Balen

ORGANIZATORI SKUPA

Hrvatsko arheološko društvo
Arheološki muzej u Zagrebu
Gradski muzej Sisak
Ministarstvo kulture i medija RH,
Konzervatorski odjel u Sisku

ORGANIZACIJSKI ODBOR SKUPA

Ivan Drnić (Arheološki muzej u Zagrebu)
Vlatko Čakširan (Gradski muzej Sisak)
Ivana Miletić Čakširan (Ministarstvo kulture
i medija RH, Konzervatorski odjel u Sisku)
Jacqueline Balen (Hrvatsko arheološko društvo)

FINANCIJSKA POTPORA

Grad Sisak
Ministarstvo kulture i medija RH
Ministarstvo znanosti i obrazovanja RH
Sisačko-moslavačka županija

OBLIKOVANJE I PRIPREMA ZA TISAK

Srećko Škrinjarić

TISAK

Tiskara Zelina

NAKLADA

100 primjeraka

ISBN: 978-953-6335-18-3

05.-09. listopada 2020.

znanstveni skup

HRVATSKO ARHEOLOŠKO DRUŠTVO
ARHEOLOŠKI MUZEJ U ZAGREBU
GRADSKI MUZEJ SISAK
MINISTARSTVO KULTURE I MEDIJA RH,
KONZERVATORSKI ODJEL U SISKU

arheološka istraživanja
U SISAČKO-MOSLAVAČKOJ ŽUPANJI

program
sažeci
korisne informacije

O Skupu	7
Program	11
Sažeci - predavanja	21
Sažeci - predstavljanja projekata	36
Sažeci - poster	38
Okrugli stolovi	47
Korisne informacije	57

Znanstveni skup „Arheološka istraživanja u Sisačko-moslavačkoj županiji“ organiziraju Hrvatsko arheološko društvo, Arheološki muzej u Zagrebu, Gradski muzej Sisak i Konzervatorski odjel u Sisku Ministarstva kulture i medija RH.

Fokus skupa su arheološka istraživanja provedena na području Sisačko-moslavačke županije, kao i analize pokretnog arheološkog materijala koji potječe s ovoga područja. Predavanja su organizirana kronološki, a posebnu skupinu čine predavanja o primjeni novih metodologija i interdisciplinarnih istraživanja u terenskim arheološkim istraživanjima.

U okviru skupa planirana su dva okrugla stola. Prvi obrađuje temu odnosa arheologa i konzervatora uz primjere dobre prakse te prijedloge kako unaprijediti suradnju ovih dvaju struka. Tema drugog okruglog stola je (zlo)upotreba detektora metala od strane amatera s ciljem jasnijeg definiranja stava arheološke struke prema ovome, sve prisutnijem fenomenu.

program

PROGRAM SKUPA**Ponedjeljak, 5. listopada**

Hotel Panonija

18.00

SJEDNICA SREDIŠNJEG ODBORA HRVATSKOG ARHEOLOŠKOG DRUŠTVA**Utorak, 6. listopada**

Hotel Panonija

09.00

SVEČANO OTVORENJE SKUPA - POZDRAVNI GOVORI

9.30 – 10.00

Ivana Miletić Čakširan*Arheološka istraživanja u Sisačko-moslavačkoj županiji – rezultati, projekti i planovi*

10.00 – 10.20

Jacqueline Balen, Miroslav Vuković, Marin Mađerić, Ana Đukić*Gradina Marić – rezultati arheoloških istraživanja provedenih tijekom 2017. – 2019. godine*

10.20 – 10.40

Marijana Krmpotić*Prapovijesna gradina Klinac*

10.40 – 11.00

RASPRAVA

11.00 – 11.20

STANKA

11.20 – 11.40

Ivan Drnić*Brončanodobno i željeznodobno naselje u Sisku*

11.40 – 12.00

Julia Fileš Kramberger*Glinom do tkanine – pribor za izradu tkanine s lokaliteta Sisak-Pogorelac*

12.00 – 12.20

Lazo Čučković*Arheološka topografija Topuskog i okolice*

12.20 – 12.40

Marijana Krmpotić*Bojna, Brekinjova Kosa – dosadašnja saznanja*

12.40 – 13.00

Lazo Čučković*Kiringradski artefakti*

13.00-13.20

RASPRAVA

13.20 – 15.00

RUČAK

15.00 – 15.20

Ivana Ožanić Roguljić, Kristina Turkalj, Asja Tonc*Sisačko-moslavačka županija u Bazi podataka antičkih arheoloških lokaliteta*

15.20 – 15.40

Tatjana Lolić*Interpretacija urbanizma Siscije u kontekstu urbane arheologije*

15.40 – 16.00

Rosana Škrkulja*Interijeri antičke Siscije*

16.00 – 16.20

Ivan Radman-Livaja*Novootkriveni stari nalazi siscijanskih tesera u fundusu AMZ-a – preliminarna analiza*

16.20 – 16.40

RASPRAVA

16.40 – 17.00

STANKA

17.00 – 17.20

Ante Paro, Tomislav Jerončić, Vedran Katavić*Istraživanja na položaju Željeznički kolodvor u Sisku (2014. – 2016.)*

17.20 – 17.40

Tomislav Bilić, Miroslav Nađ*Numizmatički nalazi s položaja Sisak-Željeznički kolodvor*

17.40 – 18.00

Ina Miloglav*Arheološka i geofizička istraživanja na lokalitetu Sv. Kvirin (2010. – 2014.)*

18.00 – 18.20

Goran Skelac*Geofizička istraživanja u Sisku na lokacijama Željeznički kolodvor i Rimska ulica*

18.20 – 18.40

RASPRAVA**Srijeda, 7. listopada****NASTAVAK ZNA NSTVENOG SKUPA**

Hotel Panonija

9.00 – 9.20

Rosana Škrkulja, Tea Tomaš Barišić*Otkrivanje bedema Siscije*

9.20 – 9.40

Tino Leleković*Istraživanja Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti na arheološkim nalazištima u Osekovu i Sisku 2008. – 2009..*

9.40 – 10.00

Željka Bedić, Ivan Drnić*Arheološka i bioarheološka slika kasnoantičkog nalazišta Sisak-Pogorelec*

10.00 – 10.20

Lea Čataj*Arheološka istraživanja rimske vile u Sipčini*

10.20 – 10.40

RASPRAVA

10.40 – 11.00

STANKA

11.00 – 11.20

Ivana Hirschler Marić, Andrej Janeš*Zaštitna arheološka istraživanja na križanju Školske i Glinske ulice 2019. godine – prilog poznavanju rimskog naselja u Topuskom*

11.20 – 11.40

Asja Tonc, Marko Dizdar*Gornji Vukojevac – život jedne antičke zajednice*

11.40 – 12.00

Krunoslav Zubčić, Giulia Boetto, Anton Divić*Rimski riječni brod iz rijeke Kupe u Kamenskom*

12.00 – 12.20

Mario Carić, Mario Novak*Rekonstrukcija prehrane brončanodobnih populacija: razlike kontinentalne i jadranske Hrvatske*

12.20 – 12.40

RASPRAVA

12.40 – 15.00

RUČAK

15.00 – 17.00

OKRUGLI STOL*Arheolozi i konzervatori o zaštiti arheološke baštine (primjeri dobre prakse i problemi, unaprjeđenje sustava)***Sudjeluju: Jacqueline Balen, Josip Burmaz, Ivana Miletić Čakširan, Ina Miloglav**

17.00 – 17.50

PREZENTACIJA PROJEKATA**Daria Ložnjak Dizdar, Petra Rajić Šikanjić, Marko Dizdar***Predstavljanje ARHKIDS projekta Hrvatske zaklade za znanost***Tajana Sekelj Ivančan***Predstavljanje rezultata istraživanja na znanstveno-istraživačkom interdisciplinarnom projektu TRANSFER***Marta Rakvin, Sanjin Mihelić***Predstavljanje Staze željeznog doba Podunavlja (Iron Age Danube Route)***Ivor Janković***Prilog poznavanju kasnog Pleistocena: Projekti PREHISTRIA i iNEAL***Domagoj Tončinić***Razumijevanje rimskih granica: primjer istočnog Jadrana (AdriaRom)*

17.50 – 18.30

PREZENTACIJA POSTERA**Ivana Ožanić Roguljić, Pia Šmalcelj Novaković, Anita Rapan Papeša, Angelina Raičković Savić, Valentina Mantovani***Popularizacija znanosti na HRZZ projektu Život na rimskoj cesti – komunikacije, trgovina i identiteti na rimskim cestama u Hrvatskoj od 1. do 8. st. LRR (UIP-05-2017-9768)***Goran Skelac***Zaštitno arheološko istraživanje na lokaciji Bakranova ulica u Sisku***Goran Skelac***Zaštitno arheološko istraživanje na lokaciji Županijski sud u Sisku***Tea Tomaš Barišić***Sisak, Rimska ulica - Šetnica, 2011.***Tea Tomaš Barišić***Sisak, Frankopanska bb, 2012.***Rosana Škrkulja***Sisak, Pješačka zona - Fontana, 2016.***Iskra Bačani***Sisak, Holandska kuća, 2015. – 2017.***Rosana Škrkulja***Sisak, A. Starčevića 57, 2019.***Josip Burmaz, Valerija Medić***Arheološka istraživanja položaja Sv. Kvirin (2004. – 2009.), Euroherc i Povijesni Arhiv u Sisku***Filip Franković, Ana Đukić, Sanjin Mihelić***Arheološka istraživanja na području Hrvatske Kostajnice te općina Majur i Hrvatska Dubica, 2017. – 2019. godina***Josip Zorić, Ivan Drnić***Izrada arheološke karte grada Novske***Zrinka Buljević***Ulomak Enionove šalice iz Siscije***Domagoj Bužanić***Nalazi antičkih vodovodnih cijevi iz Gradskog muzeja Sisak***Bruna Kuntić-Makvić, Jasmina Osterman***Od terma do foruma: Školski park u Topuskom***Luka Bogdanić, Marin Mađerić***Konstrukcija željeznodobnih objekata s položaja Pogorelac u Sisku*

18.30

GODIŠNJA SKUPŠTINA HRVATSKOG ARHEOLOŠKOG DRUŠTVA

20.00

Gradski muzej Sisak**OTVORENJE IZLOŽBE***Segestika i Siscija – naselje s početka povijesti***Četvrtak, 8. listopada****Nastavak znanstvenog skupa**

Hotel Panonija

9.00 – 9.20

Maja Bunčić*Novi ranosrednjovjekovni nalazi iz Siska*

9.20 – 9.40

Antonijo Džaja*Srednjovjekovna gradišta na Moslavačkoj gori*

9.40 – 10.00

Petar Sekulić*Arheološka istraživanja starog grada Jelengrada*

10.00 – 10.20

Mario Novak, Ivor Janković, Tajana Pleše, Fabio Cavalli*Život i smrt hrvatske plemkinje: (bio)arheološki pristup*

10.20 – 10.40

RASPRAVA

10.40 – 11.00

Stanka

11.00 – 11.20

Juraj Belaj, Sebastijan Stingl*Arheološka istraživanja crkve sv. Luke Evanđeliste u Novskoj*

11.20 – 11.40

Andrej Janeš*Pregled istraživanja ostataka cistercitske opatije Blažene Djevice Marije u Topuskom*

11.40 – 12.00

Juraj Belaj, Filomena Sirovica*Arheološka istraživanja crkve Uznesenja Blažene Djevice Marije u Gori*

12.00 – 12.20

RASPRAVA

12.30 – 14.00

RUČAK

14.00 – 16.00

OKRUGLI STOL*Detektori metala i arheologija – prijedlog stručnih okvira u postupanju**Sudjeluju: Andrea Cukrov, Ivan Drnić, Saša Kovačević, Hrvoje Potrebica, Zoran Wiewegh*

15.30 – 20.00

Razgledanje Siska

20.30

SVEČANA VEČERA**Petak, 9. listopada**

9.00

IZLET**Hrvatska Kostajnica**

sažeci

PREDAVANJA

Ivana Miletić Čakširan

Ministarstvo kulture i medija RH, Konzervatorski odjel u Sisku

Arheološka istraživanja u Sisačko-moslavačkoj županiji – rezultati, projekti i planovi

Arheološka istraživanja provedena zadnjih 20-tak godina znatno su pridonijela boljem poznavanju arheoloških nalazišta na prostoru Sisačko-moslavačke županije. Konzervatorski odjel u Sisku uspostavio je suradnju s brojnim arheološkim institucijama i tvrtkama. Provođi se niz opsežnih projekata: utvrde petrinjskog kraja, istraživanje samostanske baštine – pavlinski samostani na Petrovoj i na Moslavačkoj gori, ostaci cistercijske opatije u Topuskom, projekt rimska vila Osekovo, Pogorelac – centar na periferiji, istraživanje položaja Mikleuška na Moslavačkoj gori, istraživanje nalazišta Bojna – Brekinjova Kosa te izrada arheološke karte Sisačko-moslavačke županije provođenjem sustavnog rekognosciranja (Hrv. Dubica, Kostajnica, Petrinja, Glina, Dvor, područje Moslavine). Uz projekte provode se i brojna zaštitna arheološka istraživanja te arheološki terenski pregledi za sve infrastrukturne projekte koji prolaze ovim područjem. Arheološka istraživanja svake godine donose nove rezultate te omogućuju lokalnoj zajednici razvoj temeljen na kulturno povijesnim vrijednostima.

Jacqueline Balen¹, Miroslav Vuković², Marin Mađerić³, Ana Đukić¹

¹Arheološki muzej u Zagrebu, ²Odsjek za arheologiju, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, ³Đakovo

Gradina Marić – rezultati arheoloških istraživanja provedenih tijekom 2017. – 2019. godine

U radu će biti prezentirani rezultati zaštitnih istraživanja na Marić gradini koje je Arheološki muzej u Zagrebu proveo tijekom ljeta 2017. godine, ali i rezultati snimanja ALS/LiDAR metodom na području Mikleuške. Snimanje je provedeno u prosincu 2018. godine kada je napravljen detaljan 3D model terena koji se nalazi ispod šume. Analizom dobivenih rezultata dobiven je detaljan uvid u lokalitet Marić gradina koji je i bio primarni cilj snimanja. Na snimkama se vide pojedine strukture vezane uz samo pretpovijesno naselje, kao što su ostaci južnog dijela bedema, mogući ulaz na gradinsko naselje i terase u podnožju gradine. Osim ovih na prvi pogled jasnih struktura tu su i mogući pretpovijesni putevi te potencijalni ostaci nekropole zapadno od samog naselja. Navedeni tragovi vidljivi na podacima predstavljali su tek prvi korak u interpretaciji ovih podataka, dok je za finalnu interpretaciju ovog pretpovijesnog krajolika potrebno bilo provesti detaljan pregled terena i provjeru pojedinih vidljivih struktura što je napravljeno tijekom 2019. godine.

Marijana Krmpotić

Hrvatski restauratorski zavod, Služba za arheološku baštinu, Odjel za kopnenu arheologiju, sjedište Zagreb

Prapovijesna gradina Klinac

Arheološko nalazište Klinac – Gradina smješteno je iznad istoimenog sela na brežuljkastom području južno od grada Petrinje, kojem i administrativno pripada. Riječ je o visinskom prapovijesnom naselju na čijem je najvišem dijelu u 16. stoljeću sagrađena kula, prilikom čije je gradnje vršni dio nalazišta bio zaravnat. Slučajni arheološki nalazi s gradine, prikupljeni 1980-tih godina, svjedoče o postojanju kasnohalštatskog naselja tijekom 5. i 4. stoljeća pr. Kr.

Tijekom 2012. godine na Gradini su provedena probna arheološka istraživanja, kao i terenski obilazak šireg područja nalazišta. Probnim istraživanjima, provedenim na sjevernom i istočnom platou nalazišta, ustanovljeni su ostaci naselja iz razdoblja kasnog brončanog, odnosno rane faze starijeg željeznog doba, kao i ostatak suhozidne obrambene konstrukcije. U višim stratigrafskim slojevima evidentirani su sporadični ulomci antičke keramike, zajedno s brojnijim prapovijesnim nalazima, što ukazuje na određene zahvate na prostoru prapovijesne gradine i u antičkom razdoblju. Obilaskom šireg područja potvrđeno je kako je čitav ovaj prostor izuzetno arheološki bogat, pri čemu poznati podaci ukazuju na njegovu naseljenost tijekom halštatskog razdoblja, antike te kasnog srednjeg, odnosno ranog novog vijeka.

Ivan Drnić

Arheološki muzej u Zagrebu

Brončanodobno i željeznodobno naselje u Sisku

Prema dostupnim podacima jezgra sisačkog pretpovijesnog naselja, osnovanog u kasnom brončanom dobu, nalazila se na desnoj obali, odnosno u samom koritu rijeke Kupe, na položaju poznatom pod nazivom Pogorelac. Naselje je doživjelo prvi procvat u razdoblju 6. i 5. stoljeća pr. Kr. kada se širi u smjeru zapada na povišenu desnu obalu Kupe. Na osnovu recentnih istraživanja čini se izglednim da je u toj fazi naselje bilo formirano unutar višemanje pravilne mreže s gusto organiziranim objektima, na površini procijenjenoj na 3-4 ha. Čini se da se u kontekstu širih povijesnih događanja i kontakata koji su u tom razdoblju ostvareni između mediteranskog i kontinentalnog svijeta određeni kulturni impulsi dosegnuli i ušće Kupe u Savu, kao što su primjerice proto-urbani koncepti organizacije naselja. Tada se naselje transformira u najvažniji centar Pokuplja i jugozapadne Panonije s potvrđenom proizvodnjom keramičkog posuđa, preradom metalnih sirovina te izradom kvalitetnih predmeta od bronce, a ostatci nastambi ukazuju da su bile građene za to vrijeme naprednim građevinskim tehnikama.

Nakon događaja iz druge polovice 4. i početka 3. st. pr. Kr., obilježenih pojavom latenske materijalne kulture, ali i novih skupina koje antički pisci nazivaju Keltima, što je utjecalo na značajnu kulturnu transformaciju na prostoru južne Panonije, tijekom 2. i 1. st. pr. Kr. sisačko mlađeželjeznodobno naselje doživljava novi zamah. Tada se ono širi i na lijevu obalu Kupe u smjeru rijeke Save te se pojavljuje u antičkim izvorima pod imenom Segestika i Siscija.

Julia Fileš Kramberger

Odsjek za arheologiju, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Glinom do tkanine: pribor za izradu tkanine s lokaliteta Sisak-Pogorelac

Na željeznodobnom lokalitetu Sisak-Pogorelac pronađeni su brojni keramički predmeti vezani za proces proizvodnje tkanine. Analizom nalaza poput pršljena za vreteno, kalema za namatanje niti te utega za tkalački stan otkriveno je da je zajednica nastanjena na prostoru današnjeg Pogorelca aktivno proizvodila tkaninu na većoj površini unutar naselja. Predenje niti mogla je biti vrlo dinamična aktivnost: sirovinski materijal na preslici i vreteno bili su laki i pokretni te su osobe koje su prele mogle istovremeno obavljati niz drugih aktivnosti i slobodno se kretati. Stoga se pršljeni često nalaze na mjestima gdje su bili izgubljeni tijekom predenja, a to je moglo biti bilo gdje unutar naselja, ali i na okolnom području. S druge strane, tkalački stan masivna je konstrukcija naslonjena na zid, a izrađen je od više dijelova koje na okupu drži njihova zajednička masa. Tkanje je statična i dugotrajna aktivnost pa se tkalački stan i njegove dijelove pronalazi na mjestu na kojem je upotrebljavan. Upravo se među nalazima s Pogorelca posebno ističe nakupina od najmanje deset utega poredanih u liniju, upućujući na točan položaj tkalačkog stana prilikom upotrebe. Ovaj je nalaz pronađen u kasnijoj fazi stariježeljeznodobnog sloja te uza zid jedne od dviju izgorjelih kuća pronađenih u toj sondi.

Keramički elementi pribora za izradu tkanine pronađeni na Pogorelcu raznolikih su dimenzija, iako su utezi u osnovi piramidalnog ili trapezoidnog oblika, dok su pršljeni najčešće bikonični ili konični. Budući da su utezi tkalačkog stana i pršljeni pronađeni na prostorima unutar nekoliko različitih objekata i u njihovoj okolini, može se pretpostaviti da proizvodnja tkanine u ovome naselju nije bila ograničena na određeni prostor ili da su se njome bavili samo specijalizirani profesionalci, već je vjerojatno tkaninu proizvodilo svako kućanstvo za svoju upotrebu ili je eventualno razmjenjivalo i trgovalo svojim viškovima.

Lazo Čučković

Arheološka udruga Kremen, Karlovac

Arheološka topografija Topuskog i okolice

Topusko okružuje pitom brežuljkast krajolik bujne vegetacije bogat manjim vodenim tokovima oko kojih se prostiru plodne nizine, a u brdskim krajevima obilje velikih šuma i znatna rudna nalazišta u koja ubrajamo i ljekovite termalne izvore u Topuskom. Značajan je i geostrateški te prometni položaj jer tuda prolaze najpovoljniji putovi između plodne Panonske nizine i jadranskog priobalja. Svakako vrlo privlačan prostor za naseljavanje i ugodan život, ali, možda baš zbog toga, i prostor čestih sukoba i burne ratničke prošlosti i nestabilnosti. Najstariji pouzdani tragovi boravka ljudi u i oko Topuskog mogu se datirati u eneolitik ili prijelazno razdoblje između kamenog i metalnog doba. Na rubu topličke kotline, u Hrvatskom selu na položaju Bilo, otkriveno je sojeničko naselje kasne vučedolske kulture. Nešto više znamo o starijem željeznom dobu zahvaljujući iskopavanjima na nalazištu Turska kosa u selu Velika Vranovina, smještenom 3 km južno od Topuskog. Na jednom od kulturnih mjesta prikupljena je zbirka od gotovo 700 glinenih idola, što je jedinstven slučaj u srednjoeuropskoj arheologiji.

Topusko je jedan od većih antičkih lokaliteta u Hrvatskoj. Na gradini Nikolino brdo bilo je veliko naselje domaćih Kolapljana. Dolaskom Rimljana razvija se novo visoko urbanizirano naselje u neposrednoj blizini termalnih vrela koja su u tom razdoblju bila osobito cijenjena. O ranom srednjem vijeku znamo relativno malo, ali s obzirom na novije nalaze (Bojna i Kiringrad) očekuju se brojni zanimljivi nalazi u budućnosti. Razvijeni srednji vijek obilježen je dominacijom cistercita o čemu će biti dosta govora i u drugim izlaganjima. Za novije razdoblje je zanimljiva stijena Žuti kamen gdje su se upisivali poznati gosti lječilišta počevši od 1818. godine, dakle od godine kada je lječilište utemeljeno.

Marijana Krmpotić

Hrvatski restauratorski zavod, Služba za arheološku baštinu, Odjel za kopnenu arheologiju, sjedište Zagreb

Bojna, Brekinjova Kosa – dosadašnja saznanja

Nalazište Bojna, Brekinjova Kosa smješteno je na prostoru zapadne Banovine, oko 15 km južno od Gline, na obroncima Trgovske gore. Radi se o visinskom položaju (352 mnv) omeđenom tokovima potoka Bojne i Sivca te zaštićenom strmim padinama. Nalazište čine dva međusobno spojena platoa: vršni plato na sjeverozapadnom dijelu i niži jugoistočni plato. Sustavnim zaštitnim istraživanjima, koja se kontinuirano provode od 2016. godine, prethodila su zaštitna istraživanja 2011. i 2015. godine. Zaključno s 2019. godinom ukupno je istražena površina od oko 13500 m², čime je obuhvaćen cijeli vršni i krajnji sjeverni dio nižeg, jugoistočnog platoa. Na nalazištu su do sada ustanovljeni skromni ostaci eneolitičke lasinjske i vučedolske kulture, (polu)ukopani objekti kasnobrončanodobnog i stariježeljeznodobnog naselja te grobovi i ostaci naselja iz ranosrednjovjekovnog razdoblja.

Lazo Čučković

Arheološka udruga Kremen, Karlovac

Kiringradski artefakti

Kiringrad je poznat po ne previše brojnim, ali raznolikim i zanimljivim arheološkim nalazima iz širokog vremenskog razdoblja koji zaslužuju posebnu pažnju i prezentaciju.

Najstarije nalaze iz obližnje Lukinić pećine vežemo uz paleolitik. U akeramičkom sloju na samom Kiringradu pronađeni su mikroliti, ali za sad još nisu preciznije datirani. Eneolitičko razdoblje daje dosta bogato ukrašenih ulomaka keramičkih posuda koji pripadaju raznim kulturnim skupinama. Najbrojniji su nalazi halštatskog perioda koji su nekoć, pogrešno, bili svrstani u lasinjsku kulturu. Kraj prapovijesnog razdoblja obilježavaju predmeti keltskog porijekla uz tradicionalne proizvode, a posebno su zanimljivi relativno brojni nalazi numidijskog novca. Pokušat ćemo protumačiti tu pojavu.

Antičko razdoblje je također zastupljeno i to posebno kasna faza. Nije pouzdano dokumentirano, ali se čini da je tada započelo kopanje raka za pokojnike u živoj stijeni. Taj običaj se nastavlja i u srednjem vijeku. Tu je nađeno nekoliko starohrvatskih naučnica koje potvrđuju tu pretpostavku. Sličan ukop u živoj stijeni je otkriven i u Bojni.

Posebno su brojni kasnosrednjovjekovni grobovi. Lopašić spominje da bi Kirin mogao biti "Dedina" knezova Babonića koji su osnovali Steničnjak koji se razvio u najveći burg u Hr-

vatskoj. Čini se da terenska situacije potvrđuje tu tezu koju je Lopašić iskopao u arhivskoj građi.

Korištenje gradine u obrambene svrhe ponovno dolazi do izražaja u vrijeme osmanlijske opasnosti. Pronašli smo tragove od ranog tipa čardaka na vrhu datiranog u 16. stoljeće.

Ivana Ožanić Roguljić, Kristina Turkalj, Asja Tonc

Institut za arheologiju, Zagreb

Sisačko-moslavačka županija u Bazi podataka antičkih arheoloških lokaliteta

Projekt Baza antičkih arheoloških lokaliteta Republike Hrvatske Instituta za arheologiju (BAZA) kao svoj temelj koristi bogatstvo hrvatskih arheoloških lokaliteta. Stvorena je u cilju strukturiranja podataka sakupljenih pri radu Instituta. Kao izvor podataka korištena je dostupna literatura te saznanja koja su prikupljena znanstvenom djelatnošću Instituta i pohranjena u arhivi Instituta za arheologiju. Riječ je o stvaranju baze podataka o arheološkim lokalitetima koja je temelj za znanost, kulturu, očuvanje hrvatske baštine, ali i prezentaciju kulturnoga turizma. BAZA se temelji na arheološkim lokalitetima Hrvatske koji su poznati iz literature ili su ustanovljeni terenskim istraživanjima i rekognosciranjima, a s ciljem kreiranja alata koji omogućuje lakši pristup podacima potrebnima pri budućim znanstvenim istraživanjima, upravljanju baštinom kao i kreiranju stručnih i znanstvenih projekata koji u svojoj osnovi imaju arheološko nasljeđe. Baza je obogaćena informacijama o arheološkim lokalitetima koji su dovoljno atraktivni da postanu turistička destinacija. Dostupnost podataka omogućuje poslovnim, znanstvenim i privatnim subjektima iz Hrvatske kao i cijeloga svijeta pristup informacijama o željenoj kulturnoj arheološkoj destinaciji. Stvorena BAZA omogućuje vidljivost i prepoznatljivost znanstvenih dostignuća Instituta za arheologiju znanstvenoj, stručnoj i široj zajednici, pri čemu će postignutim rezultatima znanost postati primjenjiva u društvu. Ovom prilikom osvrnut ćemo se na rezultate prikupljene u Sisačko-moslavačkoj županiji.

Tatjana Lolić

Ministarstvo kulture i medija RH

Interpretacija urbanizma Siscije u kontekstu urbane arheologije

Interpretacija urbanizma Siscije zasniva se na metodama istraživanja primijenjenim u kontekstu urbane arheologije sa svim prednostima i poteškoćama koje takvo okruženje pruža, a to su česta istraživanja, bogata arhivska i ostala dokumentacija, ali i ograničeni pristup istraživanju i nalazištu koji može biti prevladan primjenom neinvazivnih metoda istraživanja te generiranjem jedinstvene baze podataka.

Iako je arheološka istraženost Siscije relativno niska, a iznosi do 10 % od ukupne površine rimskog grada unutar zidina, distribucija i brojnost otvorenih sonda u Sisku je iznimno visoka. Od početka arheoloških istraživanja, od sredine 19. st. do danas, dokumentirano je preko 500 arheoloških nalaza urbane strukture Siscije, od kojih su pojedinačne istražene površine dosežala i do 2000 m², a istražni rovovi i do nekoliko dužnih kilometara. Zbog specifičnog položaja Siscije ispod aktivnog suvremenog grada i zakonske obveze istraži-

vanja registriranog kulturnog dobra, Sisak se može uvrstiti u najistraživanija nalazišta u Hrvatskoj.

Od 60-ih godina 20. st. od osnivanja suvremene konzervatorske službe bilo je evidentno da arheološka baština predstavlja dominantnu temu ukupne graditeljske baštine Siska, ne samo na razini pojedinačnog arheološkog nalaza, već posebno na razini urbaniteta. Siscija je upisana na Listu zaštićene nepokretne baštine Republike Hrvatske Rješenjem o zaštiti urbanističke cjeline naselja Sisak 1962. g., zajedno s arheološkom zonom Sisak Stari između Save, Kupe i Odre. Utvrđivanjem pravnog statusa omogućena je regulacija suvremene izgradnje na području arheološke zone te provođenje arheoloških istraživanja prije izgradnje moderne infrastrukture i zgrada. Upravo iz razloga revalorizacije arheološkog područja, zbog novih spoznaja o topografiji prapovijesnog i antičkog grada, nastalih arheološkim istraživanjima do 2001. g., konzervatorska služba odvaja temu zaštite arheološke od graditeljske baštine Siska te područje lokaliteta Siscija – Segestika upisuje u Registar nepokretne baštine Republike Hrvatske kao zasebno zaštićenu arheološku zonu, znatno proširenu na nekropole i novootkrivene dijelove Siscije.

Kao rezultat arheoloških istraživanja u kontinuitetu, danas je u cjelini poznat perimetar gradskih zidina Siscije, dimenzija gradskih blokova, položaj reprezentativnih javnih prostora i zgrada, karakter pojedinih kvartova te razvijenost i orijentacija ulične gradske mreže i to u razdobljima razvoja zrele i planirane urbanističke sheme grada kroz četiri stoljeća. Iako je veći dio istraživanja tijekom dva stoljeća bio potaknut zaštitom arheološke građe pred modernom izgradnjom, a realizirana su isključivo kroz građevinske ili infrastrukturne investicije, u posljednjih 15 godina istodobno se provode i sustavna istraživanja s potpunom primjenom svih arheoloških i konzervatorskih metoda koje omogućuju bolje poznavanje stratigrafskih sekvenci Siscije te interpretaciju njenih ostataka formiranjem pojedinih zona prezentacije, Arheološkog parka i interpretacijskog centra sveukupne baštine Siska.

Rosana Škrkulja

Gradski muzej Sisak

Interijeri antičke Siscije

Tijekom zaštitnih arheoloških istraživanja od druge polovice 20. stoljeća do danas otkriveni su veći dijelovi arhitekture Siscije. Uz tu arhitekturu u pravilu su pronađeni segmenti unutarnje dekoracije. Dio tih nalaza objavljen je u periodičkim publikacijama i katalozima izložbi, ali nije zasebno vrednovan. Tijekom istraživanja na poziciji Starčevićeva 57, 2019. godine pronađen je dio freske *in situ*, te je taj nalaz povod da se razmotri izgled interijera od 1. do 4. stoljeća na području Siscije. Rad daje pregled materijala i tehnika kojima su građeni i dekorirani zidovi i podovi, s posebnim naglaskom na motive na freskama i njihovim korištenjem u dekoraciji. Osim fresaka, prisutni su ulomci oplata i profilacija od različitih vrsta kamena, te kockice mozaika.

Ivan Radman-Livaja

Arheološki muzej u Zagrebu

Novootkriveni stari nalazi siscijanskih tesera u fundusu AMZ-a – preliminarna analiza

Tijekom revizije fundusa Antičke zbirke AMZ-a pronađeno je stotinjak siscijanskih tesera koje nisu bile obuhvaćene monografijom izdanom 2014. godine. Dijelom je riječ o teserama koje je pokojna I. Degmedžić svojevremeno planirala objaviti, preuzevši ih iz zbirke tesera koju je sakupio J. Brunšmid i koje su se donedavno smatrale izgubljenima, a dijelom je riječ o teserama iz Kupe kod Siska koje su u muzej, po svemu sudeći, došle nakon Brunšmidova vremena ali bez pobližih podataka o okolnostima nalaza. Svi će ti, uvjetno rečeno novootkriveni nalazi, biti podrobno obrađeni u nekoj budućoj opsežnijoj publikaciji, no godišnji skup HAD-a u Sisku je odlična prigoda za njihovo preliminarno predstavljanje.

Ante Paro, Tomislav Jerončić, Vedran Katavić

Istraživanja na položaju Željeznički kolodvor u Sisku (2014. – 2016.)

Zaštitnim arheološkim iskopavanjem na položaju Željeznički kolodvor u Sisku, na površini nešto manjoj od 3000 m² istraženi su dijelovi sedam rimskih gradskih četvrti (*insulae*) objedinjenih u četiri veće antičke građevne cjeline. Od dokumentirane arhitekture antičke Siscije ističu se glavni gradski forum, glavna gradska prometnica smjera sjever-jug, odnosno *cardo maximus*, te ostaci drvene arhitekture koja upućuje na postojanje rimskog vojnog logora.

Tomislav Bilić, Miroslav Nađ

Arheološki muzej u Zagrebu

Numizmatički nalazi s položaja Sisak-Željeznički kolodvor

Tijekom zaštitnog istraživanja na položaju Sisak-Željeznički kolodvor (2013. – 2014.) otkriven je znatan broj rimskih kovanica. One pokrivaju razdoblje od kasnog 1. st. pr. Kr. pa sve do ranog 5. st., uz neobičan hijat između 138. (tj. kraja Hadrijanove vladavine) i 218., odnosno vladavine Elagabala. Kako razdoblja prije i poslije hijata odgovaraju našim istraživačkim preferencijama, obradu kovanica s ovog položaja podijelili smo između sebe na razdoblje prije hijata (T. Bilić) i poslije njega (M. Nađ).

U ovom trenutku, nažalost, nije moguće u većoj mjeri korelirati numizmatičke nalaze s njihovim arheološkim kontekstom, odnosno stratigrafskim položajem. Takva korelacija, osnovni postulat arheološke numizmatike, bit će moguća tek nakon temeljite objave stratigrafskih odnosa na položaju Željeznički kolodvor. U tom trenutku bit će moguće provesti analizu numizmatičkog materijala u odnosu na precizne okolnosti nalaza, odnosno arheološki kontekst (tzv. *feature-related coin record*); dotada materijal je moguće analizirati samo kao *coin series*, tj. ukupne numizmatičke nalaze s lokaliteta/položaja. U ovom radu analizi se, dakle, pristupilo s točke gledišta „lokaliteta/položaja kao konteksta“, tj. Proučavajući čitavu sliku numizmatičkih nalaza, neovisno o njihovom kontekstu. Taj pristup ima svoje prednosti i mane, a ovdje je usvojen prvenstveno iz nemogućnosti šire primjene bilo kakve alternative. Ipak, tamo gdje je to moguće, pokušat ćemo primijeniti i metodološki prihvatljiviju analizu koja je osjetljivija na arheološki kontekst nalaza, odnosno analizu pojedinih nalaza u njihovom stratigrafskom kontekstu.

Ina Miloglav

Odsjek za arheologiju, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Arheološka i geofizička istraživanja na lokalitetu Sv. Kvirin (2010. – 2014.)

Odsjek za arheologiju Filozofskog Fakulteta Sveučilišta u Zagrebu u razdoblju od 2010. – 2014. proveo je arheološka i geofizička istraživanja na lokalitetu Sv. Kvirin u sjevernom dijelu Siska. Istraživanja na ovom lokalitetu provode se sustavno i kontinuirano od 2003. godine u sklopu projekta realizacije „Arheološkog parka Sv. Kvirin“.

Ovaj dio grada vrlo dobro je arheološki poznat iz Marslijeve dokumentacije i kartografije 18. i 19. st. u kojoj je dokumentiran sjeverni ulaz u Sisciju zajedno s bedemom i rimskim opkopom. Nalazište Sv. Kvirin, iako se nalazi u jednoj od tri „prazne zone“ čija je namijena da kroz arheološka istraživanja, konzervaciju i prezentaciju postanu dijelovi arheološkog parka, pretrpjelo je dosta devastacija tijekom vremena. U ovakvim složenim arheološkim situacijama istraživanja u urbanim i povijesno-urbanim cjelinama zahtijevaju kontinuiranu suradnju arheologa i konzervatora u svrhu valorizacije i prezentacije povijesnih cjelina.

Rezultati istraživanja koje je Odsjek za arheologiju proveo na jednom dijelu lokaliteta Sv. Kvirin potvrdila su već otprije poznatu višeslojnu kompleksnu stratigrafiju lokaliteta gdje se kontinuirano na jednom mjestu može pratiti šest građevinskih faza. Najstarija faza pripada 1. st., a zadnja završava gradnjom kapele Sv. Kvirina u 18. st. Osim dijelova rimske kanalizacije, glavne gradske ulice (*cardo maximus*), bedema i ulaznih vrata, otkriveni su i dijelovi arhitekture iz najstarije faze koja pripada prvoj polovici 1. st. Trapezoidna prostorija površine oko 140 m² građena je od opeke i kamena, a čitava zidana struktura pokazuje elemente izgradnje kombiniranjem opeke i drvenih konstruktivnih elemenata. S unutrašnje i vanjske strane ove prostorije nađeni su drveni piloni koji su vjerojatno služili za stabilizaciju tla kao i za konstruktivne dijelove arhitekture. Rezultati geofizičkih istraživanja potvrdili su nastavak bedema iz 4. stoljeća u pravcu jugozapada, glavnu ulicu *cardo maximus*, te ostatke za sada nedefinirane antičke arhitekture na cijelom prostoru Arheološkog parka.

Goran Skelac

Geoarheo d.o.o. Zagreb

Geofizička istraživanja u Sisku na lokacijama: Željeznički kolodvor i Rimska ulica

U ovom izlaganju predstaviti će se geofizička istraživanja koja su provedena na prostoru oko željezničkog kolodvora 2015. godine i u parku u Rimskoj ulici kod broja 24-28 koja su provedena 2019. godine.

U oba slučaja istraživanja su provedena georadarskom metodom i u oba slučaja pronađeni su ostaci arhitekture iz rimskog doba te brojne recentne pojave.

Na prostoru željezničkog kolodvora istražena je površina od 7200 m². Lokacija je visoko urbanizirana što podrazumijeva veću količinu recentnih građevinskih zahvata – iskopa, prekopu, obnovu prometnice i infrastrukturnih objekata - kablova, cijevi, šahtova i koridora s instalacijama. Unatoč navedenom na jednom dijelu istraženog prostora utvrđeno je postojanje ranije hodne površine odnosno popločenja te nekoliko manjih objekata koji se dovode u vezu s nalazima iz arheoloških istraživanja te mogu predstavljati rubne dijelove pronađenog foruma.

Istraživanja na lokaciji u Rimskoj ulici provedena su na 4000 m². Arheološka istraživanja koja su do sada provedena u neposrednoj blizini ove lokacije otkrila su brojne ostatke termalnog kompleksa i drugih ostataka urbane rimske arhitekture. Rezultati geofizičkih istraživanja koja se manjim djelom preklapaju s provedenim arheološkim istraživanjima dali su nove podatke o ostacima arhitekture i stupnju njihove očuvanosti. Riječ je o kontinuiranoj podnici ili čvrstoj površini popločenja koje se stepenasto spušta i podiže što je možda dio procesa degradacije ili pak mogući dio termalnog kompleksa s nivoima bazena. Također u tragovima se vide i ostaci manjih i većih prostorija. Ostaci sačuvane arhitekture rijetko se javljaju na 20 – 30 cm (na ovom centralnom prostoru) dok se na većem dijelu mogu pratiti od 50 – 150 cm te na položajima istočno i sjeverno od zgrade knjižnice do preko 200 cm.

Rosana Škrgulja, Tea Tomaš Barišić

Gradski muzej Sisak

Otkrivanje bedema Siscije

Bedem rimske Siscije zabilježio je početkom 18. stoljeća kartograf L. F. Marsigli, u vrijeme kada je on još bio vidljiv nad zemljom, na dijelovima čak do 6 m u visinu. Bedem i ulaze u grad/vrata opisuje i Matija Petar Katančić krajem 18. stoljeća. Tijekom stoljeća bedem je razlagan, a njegovi dijelovi korišteni kao građevinski materijal za izgradnju novovjekovnog Siska. Od kraja 19. stoljeća, prvim arheološkim „istraživanjima“, počinje ponovno otkrivanje bedema Siscije. Intenzivnim građevinskim radovima te sve brojnijim zaštitnim arheološkim istraživanjima u drugoj polovici 20. i u 21. stoljeću otkriven je na više lokaliteta točan položaj i izgled bedema, nekih njegovih kula te ulaza u grad. Geofizička istraživanja, provedena krajem 20. i početkom 21. stoljeća, također su doprinijela spoznaji o smjeru pružanja obrambenih zidina. Zaštitna arheološka istraživanja koja je proveo Gradski muzej Sisak od 2011. do 2017. godine, doprinijela su dodatno rasvjetljavanju točnom položaju bedema. Istraživanje provedeno 2011. godine na šetnici uz rijeku Kupu otkrilo je zapadni smjer pružanja bedema, koji je do tada bio najveća nepoznanica. Arheološki nadzor proveden 2015. godine u Ul. F. Lovrića otkrio je još jedan segment istočnog bedema. Arheološka istraživanja provedena proteklih godina na lokalitetu Sv. Kvirin potvrdila su položaj sjevernog bedema.

Bedem Siscije građen je u doba cara Septimija Severa, u razdoblju 2./3. st., kada je Siscija drugi put proglašena kolonijom i kada se intenzivirala građevinska djelatnost. Popravci i pojačanja na bedemu vršeni su tijekom 4. st. Bedem je bio okružen jarkom spojenim s Kupom i ispunjenim vodom.

Tino Leleković

Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb

Istraživanja Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti na arheološkim nalazištima u Osekovu i Sisku 2008. – 2009.

Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti u Sisačko-moslavačkoj županiji provodi arheološka istraživanja od 2008. godine i to isključivo na antičkim lokalitetima. Središnje mjesto u županiji za HAZU ima sustavno istraživanje rimske vile na položaju Osekovo-Ciglenice koje

provodi uz potporu Ministarstva kulture od 2012. godine. Istraživanja su usredotočena na zgradu u sjevernom dijelu kompleksa za koju se pretpostavlja da je bila rezidencija vlasnika vile. HAZU je bila angažirana i na četiri zaštitna iskopavanja u gradu Sisku, i to na istočnoj nekropoli Siscije gdje je istraživala u Gundulićevoj i Cesarčevoj ulici, potom na mjestu gradskog opkopa u Kvirinovoju ulici, te u središtu grada u ulici braće Radić gdje je istražena bogata stratigrafija koja seže od 5. stoljeća duboko do u latensko doba, pri čemu je najviše nalaza pronađeno iz vremena kolonije te iz vremena kada je u Sisku postojao rimski logor. Kroz predavanje biti će predstavljen pregled rezultata istraživanja u Osekovu i Sisku.

Željka Bedić¹, Ivan Drnić²

¹Antropološki centar HAZU, ²Arheološki muzej u Zagrebu

Arheološka i bioarheološka slika kasnoantičkog nalazišta Sisak-Pogorelec

Najmlađu arheološku fazu korištenja prostora na istraženom dijelu položaja Pogorelec u Sisku predstavljaju ostaci jednog od kasnoantičkih grobalja rimske Siscije. Njeno postojanje potvrđeno je s 28 kosturni ukopa pronađena u iskopavanjima Arheološkog muzeja u Zagrebu u razdoblju od 2013. do 2019. godine te 65 grobova istraženih u zaštitnim iskopavanjima spojnog kolektora sustava odvodnje naselja Zeleni Brijeg s kolektorom Lađarska, koje je provela tvrtka Arheolog d.o.o. 2013. i 2014.. Na osnovu grobnog rituala te grobnih priloga te elemenata nošnje groblje se datira u razdoblje od završetka 3. st. do početka 5. st.

Za antropološku analizu bilo je dostupno 26 kostura. Od toga je devet kostura muških, sedam ženskih i osmero dječjih te dva moguća muška kostura. Ovakva podjednaka spolna distribucija zabilježena je i u ostalim kasnoantičkim uzorcima iz Hrvatske. Žene žive znatno dulje od muškaraca (38,3 godine naprema 31,4 godina). Mortalitet kod djece je atipičan, odnosno, najizraženiji je u najstarijoj dobnoj skupini između 11. i 15. godine kada umire polovica dječjeg uzorka. Visoke učestalosti indikatora subadultnog stresa na razini čitave populacije (cribra orbitalia 50 %; hipoplazija zubne cakline 94 %; nespecifični periostitis 40 %) ukazuju na izloženost većem fiziološkom stresu. Žene imaju više učestalosti karijesa (25,7 % naprema 8 %), kao i alveolarnih oboljenja (16,9 % naprema 4,6 %) što je moguće u korelaciji sa većom doživljenom starošću žena, ali možda i njihovom lošijom prehranom. Petnaest zabilježenih trauma ukazuju da su one posljedica nesretnih slučajeva dok znakovi međuljudskog nasilja nisu zamijećeni. Moguće patološke promjene koje upućuju na lepru (gubu) dokumentirane su na dva muška kostura. Iako je riječ o relativno malom koštanom uzorku s ovog nalazišta, dobio se svojevrsan uvid u način i kvalitetu života populacije koja je živjela na prostoru Siska u kasnoantičkom razdoblju.

Lea Čataj

Hrvatski restauratorski zavod, Služba za arheološku baštinu, Odjel za kopnenu arheologiju, sjedište Zagreb

Arheološka istraživanja rimske vile u Sipčini

Antičko nalazište na položaju Sipčina u Okešincu smješteno je u općini Križ na krajnjem istoku Zagrebačke županije. Prva istraživanja vodila je D. Iveković iz Muzeja Moslavine u Kutini 1964. g., a ona su nastavljena tek 2012. g., od kada ih sustavno provodi HRZ.

Geofizičkim je istraživanjima ustanovljeno da se lokalitet proteže na površini od oko 2 ha, a do sada je istraženo tek 1054 m². Otkrivena su dva objekta s grijanim prostorijama i temeljima građanim od kamena. Velika količina zidnih opeka govori u prilog da je barem dio zidova bio građen od ovog materijala. Objekt 1 istražen je u cijelosti, a sastoji se od četiri grijane prostorije, ulaznog prostora, dvije apside i nadograđenog ložišta. U objektu 2, oko 35 m zapadno, otkrivene su dvije grijane prostorije, apside, hodnik i tri prostorije bez grijanja. Objekt nije istražen u cijelosti.

Arhitektura je veoma loše sačuvana, a većina se zidova raspoznaje tek u negativu. Zidovi građevina razgrađeni su zbog kamena koji su vjerojatno upotrijebljeni kod gradnje okolnih sela u srednjem vijeku.

Pokretni nalazi gotovo isključivo pripadaju antičkom razdoblju i to uglavnom 1. i 2. st., dok se manji postotak nalaza može vezati uz 3. i možda 4. st. Konzervatorsko-restauratorski radovi provedeni su na preko 100 predmeta (metal, keramika, staklo). Prema dosadašnjim istraživanjima pretpostavlja se da je na Sipčini u razdoblju od 1. do 3. ili 4. st. egzistirala vila rustika.

Ivana Hirschler Marić, Andrej Janeš

Hrvatski restauratorski zavod, Služba za arheološku baštinu, Odjel za kopnenu arheologiju, sjedište Zagreb

Zaštitna arheološka istraživanja na križanju Školske i Glinske ulice 2019. godine - prilog poznavanju rimskog naselja u Topuskom

Tijekom ljeta 2019. godine Služba za arheološku baštinu Hrvatskog restauratorskog zavoda provela je zaštitno arheološko istraživanje na području između Glinske ulice br. 2 i Školske ulice, br. 25-27, na prostoru Kulturno-povijesne cjeline grada Topusko. Istražena je površina od 870 m² na kojoj je najviše struktura pronađeno na sjevernom, sjeveroistočnom, zapadnom i jugozapadnom dijelu. Uz zidane strukture zabilježen je i veći broj različitih stratigrafskih jedinica, slojeva i ukopa, iz različitih vremenskih razdoblja. Najstarije slojeve i strukture, a ujedno i najbrojnije, predstavljaju nalazi iz antičkog perioda. Toj fazi nalazišta pripadaju dva stambena objekta u zapadnom dijelu iskopa, a definirani su kao sjeverni i južni objekt. Za sjeverni, koji je imao prostorije opremljene podnim grijanjem možemo tvrditi kako se radi o stambenom objektu. Nalazi iz zapune prostorije s hipokaustom mogu se datirati u 3. stoljeće. Južni objekt, pravokutnog tlocrta, bio je podijeljen na najmanje četiri prostorije. Osim antičkih nalaza, na nalazištu su otkriveni i oni iz srednjovjekovnog razdoblja, datirani od 13. do 15. stoljeća kao i ostaci zgrade nekadašnjeg Vojnog lječilišta (Militär-Bade-Heilanstalt) iz 19. stoljeća koji su djelomično preslojili ostatke antičke arhitekture smještene svega 45 m sjeverozapadno od ubiciranog gradskog foruma.

Asja Tonc, Marko Dizdar

Institut za arheologiju, Zagreb

Gornji Vukojevac – život jedne antičke zajednice

Tijekom zaštitnih istraživanja na trasi autoceste Zagreb – Sisak 2010. i 2011. u blizini naselja Gornji Vukojevac pronađeni su ostaci prapovijesnog, brončanodobnog te manjeg antičkog naselja ruralnog karaktera. Posebno se ističu paralelni kanali – ostaci pomoćnih antičkih

prometnica koji svjedoče o povezanosti manjeg naselja s drugim sličnim naseljima u okolini, ali zasigurno i sa Siscijom. Zanimljive su istražene grobne cjeline – paljevinski grobovi tipa bustum pronađeni u neposrednoj blizini naselja.

Ovom prigodom prikazat će se pokretni nalazi i istraženi ostaci infrastrukture iz razdoblja antike (kraj 1. – 3. st.). Pregledom keramičkih nalaza donose se usporedbe s drugim nalazištima te se razmatra položaj naselja u kontekstu antičkih komunikacija.

Krunoslav Zubčić¹, Giulia Boetto², Anton Divić³

¹Hrvatski restauratorski zavod, Služba za arheološku baštinu, Odjel za podvodnu arheologiju, ²CNRS, Aix Marseille Univ, CCI, Aix-en-Provence, France, ³Aix Marseille Univ, CNRS, CCI, Aix-en-Provence, France

Rimski riječni brod iz rijeke Kupe u Kamenskom

Brodolom rimskog broda nalazi se u rijeci Kupi između mjesta Kamensko i Kobilić Pokupski. Lokalitet je otkriven tijekom kontinuiranog rekognosciranja rijeke Kupe i njezinih pritoka projekta koji se sustavno provodi od 2006. godine. Lokacija Kobilić Pokupski poznata je po nalazima lomljeni dijelova brončanih skulptura koje su pronašli pjeskari tijekom vađenja riječnog pijeska iz rijeke Kupe 1985. godine. Drveni ostaci brodske konstrukcije sačuvani su u dužini od oko 12 metara. Krmeni dio broda nije ostao sačuvan za razliku od središnjeg i pramčanog dijela koji su ostali dobro očuvani. Središnji dio broda ostao je nakrcan kvadratnim opekama koje su složene u izvornim redovima i stupcima. Rimski brodolom iz Kamenskog razlikuje se po dimenzija i metodi gradnje od rimskog broda pronađenog u rijeci Kupi u Sisku 1985. godine. Zbog svoje očuvanosti i malog broja istraženih brodoloma lokalitet iz Kamenskog predstavlja značajan nalaz za proučavanje rimske riječne brodogradnje i plovidbe rijekama.

Mario Carić, Mario Novak

Centar za primijenjenu bioantropologiju, Institut za antropologiju, Zagreb

Rekonstrukcija prehrane brončanodobnih populacija: razlike kontinentalne i jadranske Hrvatske

Brončano doba odlikuje se počecima intenzivnije diversifikacije u sociološkom, a time i prehrambenom smislu. Tehnološke i ekonomske promjene koje su uslijedile uvelike su uvjetovale razvoj i specijalizaciju u grani poljoprivrede. Geomorfološka raznolikost Hrvatske pruža izvanrednu priliku usporedbe razlika (i potencijalnih sličnosti) socio-gospodarskih promjena njezina kontinentalnog i jadranskog dijela vidljivih kroz analizu stabilnih izotopa ¹⁵N i ¹³C. Dosadašnji rezultati analiza pokazuju na povećanu zastupljenost prosa u jadranskom dijelu s minimalnim odstupanjima kroz čitavo brončano doba, dok limitirani podaci kontinentalnog dijela impliciraju znatno povećanje konzumacije prosa kroz spomenuto razdoblje. Najnoviji rezultati analize stabilnih izotopa sa spiljskog lokaliteta Laganiši u Istri pružaju detaljniju sliku ovoga problema, a s naglaskom na buduće analize kontinentalnih uzoraka.

Maja Bunčić

Arheološki muzej u Zagrebu

Novi ranosrednjovjekovni nalazi iz Siska

U istočnom dijelu lokaliteta Sisak-Željeznički kolodvor, koji su tvrtke Kaukal d.o.o. i Arheoplan d.o.o. istraživale 2013. i 2014. godine, pronađeni su tragovi korištenja ovog položaja u razdoblju ranog srednjeg vijeka. Jama nepravilnog kružnog oblika promjera 3,5 m i dubine 1,87 m bila je zapunjena keramičkim ulomcima, kostima, lomljenom opekama i većim ulomcima kamenih ploča. U središnjem dijelu lokaliteta, šezdesetak metara udaljen od jame, pronađen je djelomično sačuvan ukop (grob 3) muške osobe koji je bio položen na zapadni rubnik rimske ceste.

Grob i jama vjerojatno nisu potpuno istovremeni, no na temelju radiokarbonske analize zuba pokojnika te prema karakteristikama keramike, moguće ih je promatrati u okviru posljednje trećine 8. i tijekom čitavog 9. stoljeća.

Budući da su srednjovjekovna nalazišta u Sisku većim dijelom uništena novovjekovnim nivelacijama i gradnjama, a većina predmeta iz muzejskih zbirki uglavnom potječe s nepoznatih sisačkih pozicija ili iz rijeke Kupe, ovi su nalazi kao rezultat arheoloških istraživanja posebno vrijedni ne samo kao dokaz o kontinuitetu naseljavanja, već i topografski zbog do sada nepoznatog položaja (sjeverni dio rimske Siscije) koje je zaposjelo i koristilo (slavensko) stanovništvo u ranom srednjem vijeku.

Antonijo Džaja

Muzej Moslavine, Kutina

Srednjovjekovna gradišta na Moslavačkoj gori

Moslavačka gora obiluje srednjovjekovnim arheološkim nalazištima među kojim se svojom brojnošću ističu srednjovjekovna gradišta. Iako su prva istraživanja provedena 60-ih godina 20. st., do danas se nije mnogo učinilo. Ostaci ove vrste utvrda, iako su često prepoznatljivi u prostoru, još uvijek izazivaju pitanja od vremena nastanka, načina gradnje do same svrhe. Ovim predavanjem bi se predstavila srednjovjekovna gradišta, njihov položaj, stupanj očuvanosti i istraženosti. Ukazalo bi se na neka nova srednjovjekovna nalazišta koja su otkrivena tijekom rekognosciranja područja Moslavačke gore.

Petar Sekulić

Hrvatski restauratorski zavod, Služba za arheološku baštinu, Odjel za kopnenu arheologiju, sjedište Zagreb

Arheološka istraživanja starog grada Jelengrada

Stari grad Jelengrad nalazi se na Moslavačkoj gori, oko 30 km sjeveroistočno od Popovače. Izgrađen je tijekom 13. st. kao jedno od središta moslavačkog posjeda plemićke obitelji Moslavačkih te kasnije obitelji Erdödy. Stari grad Jelengrad napušten je uslijed osmanskih napada tijekom četvrtog desetljeća 16. st. te od tada više nije bio u uporabi. Arheološka istraživanja starog grada Jelengrada provode se od 2012. g. te su rezultirala brojnim spoznajama o graditeljskom razvoju i svakodnevnom životu u razdoblju razvijenog srednjeg vijeka. Od 2013. g. na starom gradu Jelengradu provode se konzervatorsko-restauratorski građevinski radovi.

Mario Novak¹, Ivor Janković¹, Tajana Pleše², Fabio Cavalli³

¹Centar za primijenjenu bioantropologiju, Institut za antropologiju, Zagreb, ²Hrvatski restauratorski zavod, Zagreb, ³Unità di ricerca di Paleoradiologia e Scienze Affini, Azienda Sanitaria Universitaria Integrata, Trst

Život i smrt hrvatske plemkinje: (bio)arheološki pristup

U prezentaciji predstavljamo rezultate multidisciplinarnе analize ljudskog kostura otkrivenog tijekom istraživanja pavlinskog samostana Blažene Djevice Marije na Moslavačkoj gori. Navedeni samostan predstavlja jedan od najvažnijih crkvenih centara u kontinentalnoj Hrvatskoj tijekom 14. i 15. stoljeća, a napušten je između 1520. i 1544. godine. Sam kostur bio je pokopan u grobnici smještenoj u svetištu crkve. Natpis i grb na nadgrobnom spomeniku kao i sačuvani arhivski podaci upućuju na to da kostur pripada Sofiji Kaštelančić di Prata, pripadnici visokog hrvatskog plemstva.

Na kosturu je provedena konvencionalna bioarheološka analiza, analiza stabilnih izotopa ugljika i dušika, skeniranje računalnom tomografijom (CT) i rekonstrukcija izgleda lica. Kostur pripada sredovječnoj ženi rekonstruirane visine od 159 cm. Tijekom analize zabilježene su brojne patološke promjene kao što su zaživotni gubitak zuba, karijesi, alveolarni apscesi, linearna hipoplazija zubne cakline i osteoartritis. Najzanimljiviju patologiju predstavlja stara zarasla fraktura distalnog dijela desne goljenične i lisne kosti što je potvrdila i CT snimka. Vrijednosti stabilnih izotopa ugljika i dušika konzistentne su s kopnenom prehranom temeljenom na C3 biljkama bez udjela morske ribe u prehrani, ali i konzumacijom velikih količina proteina životinjskog porijekla. Trodimenzionalna rekonstrukcija izgleda lica otkrila je njezin fizički izgled što nam omogućava usporedbu s ostalim članovima njezine obitelji. Predstavljeni rezultati potvrđuju pretpostavku da navedeni kostur pripada Sofiji Kaštelančić što ju čini prvom povijesnom osobom iz tog razdoblja s područja Hrvatske čija je identifikacija potvrđena korištenjem (bio)arheološkog pristupa.

Juraj Belaj, Sebastijan Stingl

Institut za arheologiju, Zagreb

Arheološka istraživanja crkve sv. Luke Evanđeliste u Novskoj

Tijekom jeseni 2018. godine Institut za arheologiju je arheološki istražio dijelove crkve Sv. Luke Evanđeliste u centru grada Novske. U istraživanjima su pronađeni dijelovi starije sakralne građevine, jednobrodne, kvadratnog svetišta, koja je u zapadnom dijelu imala triforij. Temelji su građeni naizmjenično opekrom i kamenjem dok su sami zidovi građeni opekrom i to prema dobro i praktično osmišljenom projektu. S obzirom na veličinu crkve čije unutarnje dimenzije iznose oko 11,60 x 7 m, možemo pretpostaviti da je riječ o privatnoj, dvorskoj crkvi ili kapeli lokalnog gospodara. Ova pretpostavka, pokaže li se ispravnom, objasnila bi i činjenicu da crkva nije popisana u čuvenom popisu župa arhiđakona Ivana Goričkoga iz 1334. godine. Naime, sudeći prema njenim karakteristikama, crkva je najvjerojatnije sagrađena u drugoj polovici XIII. stoljeća. Pronađeni su i brojni zanimljivi nalazi iz različitih vremenskih razdoblja, uključujući i prapovijesne jame s keramikom lasinjske i vinkovačke kulture. U predavanju će se pokušati odgovoriti na osnovno pitanje: koju smo to i čiju crkvu pronašli u našim istraživanjima i koje još objekte možemo očekivati u njezinoj neposrednoj okolini.

Andrej Janeš

Hrvatski restauratorski zavod, Služba za arheološku baštinu, Odjel za kopnenu arheologiju, sjedište Zagreb

Pregled istraživanja ostataka cistercitske opatije Blažene Djevice Marije u Topuskom

Cistercitska opatija Blažene Djevice Marije u Toplici bila je jedna od najvećih crkvenih institucija srednjovjekovnog Ugarskog kraljevstva. Osnovana je odlukom kralja Andrije II te se smatralo da je cijeli samostanski kompleks izgrađen početkom 13. stoljeća. Danas se njeni ostaci nalaze u središtu naselja Topusko, unutar parka Opatovina.

Do posjeta cara Franje Topuskom, od velikog samostanskog kompleksa ostalo je iznad zemlje sačuvano jedino zapadno pročelje. Ostaci samostana privukli su pažnju istraživača te su tijekom druge polovice 19. stoljeća provedena prva opsežna iskopavanja kompleksa u parku Opatovina. Pronađeni su imponantni ostaci nekadašnje cistercitske opatije, ali su tijekom narednog stoljeća izostala istraživanja preostalih ostataka. Iskopani ostaci crkve i dijela samostana naveli su kasnije istraživače na zaključke o bar dvije faze gradnje te atipičnosti tlocrta opatijske crkve. Tijekom 20. stoljeća provedena su kraća sondažna iskopavanja uz pročelje crkve i njen pretpostavljeni sjeverni zid. Na prijelazu stoljeća provedeno je opsežno iskopavanje uz pročelje koje je rezultiralo većom količinom nalaza kamenih arhitektonskih elemenata, ali bez novijih saznanja o razvoju samog kompleksa. Nova arheološka iskopavanja i geofizička istraživanja donose novi izgled opatijske crkve. Sondažnim istraživanjima 2013. godine potvrđeno je postojanje i visok stupanj očuvanosti grobnih ukopa. Geofizičkim istraživanjima 2017. godine obuhvaćena je površina cijelog parka te je dobiven prostorni raspored samostanskog kompleksa i tlocrtni izgled opatijske crkve. Crkva je trobrodna sa svetištem zaključenim polukružnom apsidom i dvije bočne kapele s polukružnim apsidama. Na području lađa potvrđeno je postojanje ukopnog polja s grobnicama. Prema poznatim analogijama pronađeni arhitektonski ostaci ukazuju na čvrste veze i graditeljske uzore i utjecaje na području južne Francuske, Savoje i Thuringije. Za samostanski kompleks se predstavlja teza da je dograđen na stariju crkvu u prvoj polovici 13. stoljeća. Samostansko krilo ukazuje na razvijenu podjelu prostora koja ukazuje na bogatu graditeljsku slojevitost. Opatija je imala veliki posjed koji se prostirao na južnom dijelu nekadašnje Gorske županije, na prostoru omeđenom rijekama Kupom i Unom te Zrinskom i Petrovom gorom. Okosnicu cistercitske ekonomije činile su grangie, tj. gospodarske jedinice raštrkane po cijelom posjedu. Na području nekadašnjeg posjeda, kroz pisane izvore, moguće je identificirati pet takvih kompleksa, čiji se arheološki potencijal tek treba istražiti. Opatijski kompleks u parku Opatovina kao i pojedini položaji grangija na opatijskom posjedu ukazuju na bogati istraživački i prezentacijski potencijal.

Juraj Belaj¹, Filomena Sirovica²

¹Institut za arheologiju, Zagreb, ²Arheološki muzej u Zagrebu

Arheološka istraživanja crkve Uznesenja Blažene Djevice Marije u Gori

U razdoblju od 2008. do 2011. godine Institut za arheologiju je arheološki istraživao ranogotičku barokiziranu crkvu Uznesenja Blažene Djevice Marije u Gori na Banovini, radi potrebe njene potpune obnove. Crkva je smještena uz jednu od najvažnijih srednjovjekovnih prometnica koja je spajala Slavoniju s jadranskom obalom. U zaštitnim iskopavanjima istraženi su, za potrebe drenaže, rov širine oko 1 m s vanjske strane temelja i dva rova

istočno i zapadno od crkve te prostor sakristije. Osim nekih zanimljivih arhitektonskih elemenata iz različitih razdoblja – od romaničke apside do novovjekih dogradnji, istražena su i 424 groba. U izlaganju će se staviti naglasak na nalaze iz grobova, od onih ukopanih oko romaničke (najstarija faza ukopavanja) te gotičke crkve (srednja faza) do grobova datiranih u novovjekovno razdoblje. Veliku su pažnju na sebe privukli pokretni nalazi koje su iza sebe ostavili viteški redovi – templari i ivanovci.

PROJEKTI

Daria Ložnjak Dizdar¹, Petra Rajić Šikanjić², Marko Dizdar¹

¹Institut za arheologiju, Zagreb ²Institut za antropologiju, Zagreb

Predstavljanje ARHKIDS projekta Hrvatske zaklade za znanost

Na godišnjem skupu Hrvatskoga arheološkog društva prilika je predstaviti istraživački projekt Hrvatske zaklade za znanost Djetinjstvo u protopovijesti na jugu Karpatske kotline (ARHKIDS) IP-2019-04-2520 koji se provodi u Institutu za arheologiju. Projektom se multidisciplinarno proučavaju djeca kao i materijalni tragovi vezani uz djecu pronađeni u grobljima, naseljima i ostalim arheološkim kontekstima u razdoblju od kasnoga bronzanog do mlađega željeznog doba. Kombiniranim multidisciplinarnim pristupom, koji uključuje arheološku i antropološku analizu, zatim *residue* analize keramičkih posuda kao i analize stabilnih izotopa antropoloških uzoraka, istražuju se biološka i socijalna dob djece, zatim svakodnevne aktivnosti kojima su se djeca bavila – igra, usvajanje vještina, rad, odnos prema okolišu te rituali povezani s djecom. Dijakronim proučavanjem djece i djetinjstva kroz duži vremenski raspon od (1400. – 100. god. pr. Kr.) ukazuje se na položaj djece u različitim zajednicama i razdobljima te njihov doprinos prijenosu znanja i vještina u prošlim društvima.

Tajana Sekelj Ivančan

Institut za arheologiju, Zagreb

Predstavljanje rezultata istraživanja na znanstveno-istraživačkom interdisciplinarnom projektu TRANSFER

U izlaganju će se predstaviti rezultati interdisciplinarnih četverogodišnjih istraživanja provedenih od 2017. godine na projektu akronima TRANSFER, punog naziva „Proizvodnja željeza uz rijeku Dravu u antici i srednjem vijeku: stvaranje i transfer znanja, tehnologija i roba“, financiranog od Hrvatske zaklade za znanost. Projekt se provodi u Institutu za arheologiju kao nosiocu, a u realizaciji projekta sudjeluje petnaestero suradnika iz sedam znanstvenih i muzejskih institucija. Donosi se pregled aktivnosti koje su obuhvatile terenska istraživanja (arheološka, geofizička, geološka), rezultate makroanaliza i laboratorijskih analiza odabranih uzoraka i interpretacije njihovih rezultata, ali i diseminaciju rezultata putem izlaganja na znanstvenim i stručnim skupovima, publiciranja, te održanih radionica i eksperimentalne arheologije.

Sveobuhvatnost dobivenih rezultata unaprijedili su naše spoznaje o proizvodnji i obradi željeza tijekom kasne antike i ranoga srednjeg vijeka na području obuhvaćenom istraživanjima.

Marta Rakvin, Sanjin Mihelić

Arheološki muzej u Zagrebu

Predstavljanje Staze željeznog doba Podunavlja (Iron Age Danube Route)

Staza željeznog doba Podunavlja (*Iron Age Danube Route*) bavi se jednim izuzetno krhkim, no vrlo atraktivnim i impozantnim prapovijesnim arheološkim fenomenom, krajolicima željeznog doba. Karakterizirani monumentalnim strukturama, kao što su groblja pod tumulima, ravna groblja, visinska utvrđena naselja te opida, kao i elementima koji ukazuju na složenu organizaciju prostora, krajolici željeznog doba pripadaju razdoblju između 9. i kraja 1. stoljeća pr. Kr. Željezno doba također je razdoblje obilježeno izvanrednim korpusom pokretne baštine, kao i nematerijalne baštine, koja se čuva u brojnim muzejima podunavske regije, uključujući najvažnije regionalne i nacionalne institucije.

Spajajući sve ove izvore znanja te stvarajući čvrstu međunarodnu mrežu stručnjaka s područja arheologije, očuvanja kulturne baštine, turističkih djelatnika te lokalnih dionika okupljenih u Udruzi Staza željeznog doba Podunavlja (*Iron Age Danube Route Association*), omogućuje se istraživanje, očuvanje, predstavljanje, turistička upotreba i promocija baštine iz željeznog doba na inovativan, održiv i interdisciplinaran način.

Ivor Janković

Centar za primjenjenu bioantropologiju, Institut za antropologiju, Zagreb

Prilog poznavanju kasnog Pleistocena: Projekti PREHISTRIA i iNEAL

Posljednjih petnaestak godina naše spoznaje o kasnom pleistocenu i paleolitiku na tlu Hrvatske postaju puno detaljnije, prije svega zahvaljujući nizu tematskih projekata (e.g. „Paleolitička i mezolitička nalazišta na sjevernom Jadranu“, „Tranzicija i tradicija u špilji Vlakno“, Kasni musterijen na istočnom Jadranu „ARCHAEOLIM“). Ovaj pozitivan trend se nastavlja putem novih istraživačkih projekata, kao što su „Epigravetijenske zajednice Sjeverne Dalmacije“, „Posljednji neandertalci na razmeđu srednje Europe i Mediterana“ te „PREHISTRIA“. Projekt „Prapovijesni lovci i sakupljači u Istri i obližnjim regijama: obrasci života tijekom kasnog pleistocena (PREHISTRIA)“, financiran od strane Hrvatske zaklade za znanost (HRZZ IP-2109-04) kao glavne ciljeve ima: 1. steći bolji uvid u različite aspekte ponašanja ljudi na području Istre u vrijeme gornjeg paleolitika, 2. usporediti te aspekte u vremenu (kronološka dimenzija) i prostoru (geografska dimenzija), 3. stvoriti kvalitetnu bazu podataka kao podlogu za usporedbe s istovremenim nalazištima na širem području te 4. podići razinu svijesti o značaju lokalne arheološke baštine. Nadalje, za budućnost proučavanja paleolitika važan je i COST (European cooperation in science and technology) projekt „Integrating Neandertal legacy: from past to present (iNEAL)“ koji će pomoći u uspostavljanju pan-europske istraživačke mreže posvećene proučavanju i popularizaciji istraživanja neandertalske baštine.

Domagoj Tončinić

Odsjek za arheologiju, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Razumijevanje rimskih granica: primjer istočnog Jadrana (AdriaRom)

Nakon uspjeha u Prvom punskom ratu, Rimljani su se zainteresirali za područje Grčke i Makedonije te su stoga počeli tražiti odgovarajuće prometne pravce prema tim teritorijima. Uz morski, jedini kopneni put vodio je duž istočne jadranske obale nastanjene narodima koje su Rimljani nazivali Ilirima. Rimsko osvajanje tog područja trajalo je od Prvog ilirskog rata 229. god. pr. Kr. do 9. god. po. Kr. Kako bi osigurali osvojeni teritorij između kolonija Jadera i Salone, gdje su se već smjestili prvi rimski imigranti, Rimljani su sagradili dva legijska logora i nekoliko kastela. U znanstvenoj literaturi taj je obrambeni sustav lakonski nazivan Delmatski limes, što je uzrokovalo trajnu znanstvenu raspravu. Međutim, zbog nedostatka arheoloških istraživanja koja bi podržala raspravu, još treba dovršiti sveobuhvatni pregled konteksta i značenja gore spomenute izgradnje. Namjera AdriaRom projekta jest istraživanje linije logora i kastela na tzv. Delmatskom limesu kako bi se pokazalo je li ta linija bila granica ili ne. Slijedom toga projekt bi pokušao pokazati koliku je ulogu ta granica imala u zaštiti rimskih imigranata i njihovih ekonomskih interesa. Pritom će projekt AdriaRom koristiti metodološki pristup temeljen na kombinaciji triju metoda: primjeni nedestruktivnih arheoloških istraživanja, ciljanih arheoloških iskopavanja i analizi arheoloških nalaza. Naime, ako su navedene građevne konstrukcije uistinu bile u funkciji obrane pogranične zone, to bi impliciralo da je tzv. Delmatski limes bio jedan od najranijih rimskodobnih obrambenih sustava. Ishodi predloženog projekta AdriaRom omogućit će bolje razumijevanje i potaknuti daljnje rasprave o razvoju rimskih granica, sigurnosnim i imigracijskim politikama u pograničnim zonama duž istočne obale Jadrana, kao i u rimskom svijetu općenito.

POSTERI

Ivana Ožanić Roguljić¹, Pia Šmalcelj Novaković¹, Anita Rapan Papeša², Angelina Raičković Savić³, Valentina Mantovani⁴

¹Institut za arheologiju, Zagreb, ²Gradski muzej Vinkovci, ³Arheološki institut, Beograd, Srbija, ⁴Creazzo, Italija

Popularizacija znanosti na HRZZ projektu Život na rimskoj cesti – komunikacije, trgovina i identiteti na rimskim cestama u Hrvatskoj od 1. do 8. st. LRR (UIP-05-2017-9768)

Cilj broj deset projekta Život na rimskoj cesti – komunikacije, trgovina i identiteti na rimskim cestama u Hrvatskoj od 1. do 8. st. LRR (UIP-05-2017-9768) je prezentacija i popularizacija znanosti. U svakoj godini projekta planirana je organizacija radionica i aktivnosti namijenjene popularizaciji znanosti. Radionice, predavanja i prezentacije namijenjene su za djecu i odrasle koji su zainteresirani za arheologiju, a posebno rimski i avarski svijet. Uz direktan kontakt sa zainteresiranom publikom na mrežnim stranicama projekta te na društvenim profilima objavljuju se zanimljivosti pronađene tokom znanstvenog rada, kao što su citati iz antičkih izvora, novi nalazi i slične „arheološke crtice“ koje privlače i znanstvenu i širu publiku.

Goran Skelac

Geoarheo d.o.o. Zagreb

Zaštitno arheološko istraživanje na lokaciji Bakranova ulica u Sisku

Polozicija istraživanja nalazi se 270 m zračne linije od SZ gradskog bedema antičke Siscije, uz rimsku magistralnu cestu. Pronađeni su segmentarni ostaci prigradskog naselja koje se datira u period 1. – 3. st. Kasnije groblje, nastalo na ostacima naselja, datirano je keramičkim nalazima i novcem u 4. st. Riječ je o kasnoantičkim skeletnim grobovima i jednom paljevinskom grobu koji su dio sjeverne sisačke nekropole. Pronađeni su brojni i vrijedni brončani nalazi, novac, keramički, koštani nalazi i dr. Osim antičkih pronađeni su i brojni novovjekovni keramički nalazi.

Goran Skelac

Geoarheo d.o.o., Zagreb

Zaštitno arheološko istraživanje na lokaciji Županijski sud u Sisku

U razdoblju od listopada do prosinca 2015. godine provedeno je zaštitno arheološko istraživanje na prostoru k.č. 947, k.o. Sisak Stari, u podrumskim prostorijama zgrade Županijskog suda u Sisku, Trg Ljudevita Posavskog 5, tijekom građevinske rekonstrukcije zgrade i sanacije temelja. Arheološki iskop je obuhvatio površinu od 460 m², a bio je omeđen perimetralnim zidovima/temeljima zgrade, kao i temeljima svake pojedinačne prostorije. Riječ je o jednom ili više objekata stambene namjene, s pripadajućom infrastrukturom (odvodni kanal). Pronađeni su ostaci fresaka i podnica te hidraulička žbuka poda uz južni perimetralni zid. S obzirom na to da je prilikom istraživanja arhitektura zatečena uglavnom u temeljnim zonama i u lošem stanju nije bilo moguće točno rekonstruirati konkretne objekte. Definirano je više prostorija, ali samo fragmentarno. Gradnje karakterizira kombinacija lomljenog kamena vezanog žbukom, odnosno vapnom. Lomljeni kamen povezan žbukom (*opus incertum*) predstavlja temelje na koje dolazi arhitektura građena opekama (*opus testaceum*). Na temelju pokretnih nalaza, istraženu arhitekturu možemo okvirno datirati u 1. ili u početak 2. st. (ranocarsko razdoblje).

Tea Tomaš Barišić

Gradski muzej Sisak

Sisak, Rimski ulica - Šetnica, 2011.

Zaštitno arheološko istraživanje pratilo je trasu infrastrukturnih radova za Javno putničko pristanište na rijeci Kupi u Sisku, istražena je površina od 46 m². Tijekom istraživanja otkrivena je rimska arhitektura iz više građevinskih faza. Istraživana sonda je bila oblika kanala širine 1,2 m i dužine 20 m te dijelom proširena na istočnom i zapadnom dijelu. Zbog toga su sve strukture istražene samo parcijalno.

Zadnjoj fazi arhitekture pripadala su tri kasnoantička zida građena od većih ulomaka opeka vezanih vapnenim vezivom, sa slabim temeljem od nabacanih ulomaka opeka ili bez temelja. Dva zida smjera I-Z, a treći smjera S-J, uz koji je nađen manji odvodni kanal, također smjera S-J. Zidovi kanala širine 70 cm, bili su građeni od ulomaka opeka i tubula, a s gornje strane je bio pokriven opekama velikih dimenzija (44 x 30 cm).

Ranijoj građevinskoj fazi pripada većina ostale pronađene arhitekture. U istočnom dijelu sonde otkriven je sustav podnog grijanja – hipokaust. U štiti kojom je hipokaust bio zatrpan pronađeni su ulomci opeka velikih dimenzija i mnogobrojni ulomci šupljih opeka – tubula, što pokazuje da je građevina imala i zidno grijanje. U nastavku sonde protezao se zidani nadsvođeni kanalizacijski kolektor, te dva zida smjera S-J, između kojih je bio opečni postament velikih dimenzija (širine 1,2 m).

U zapadnom dijelu sonde pronađen je rimski gradski obrambeni bedem. Bedem se proteže u smjeru S-J, sa malim odklonom prema S-Z i J-I. Otkriven segment bedema istovjetan je severijanskom bedemu otkrivenom na više mjesta u gradu. Otkrivena arhitektura ove faze, kao i bedem, datira u razdoblje 2. – 3. st.

Najranijeg, ranocarskog vremena nastanka dva su zida smjera S-J građena od velikih komada neobrađenog kamenja vezanih vapnenom žbukom. Radi se o temeljima zidova kojima je nadgradnja bila opečna.

Prilikom istraživanja otkrivena je manja količina pokretnih nalaza, uglavnom ulomaka grublje, kuhinjske keramike koja se može datirati u vrijeme 2. – 4. st. te 5 rimskih kovanica iz razdoblja 3. – 4. st.

Tea Tomaš Barišić

Gradski muzej Sisak

Sisak, Frankopanska bb, 2012.

Na lokalitetu su otkriveni slojevi te pokretni i nepokretni nalazi koji se mogu podijeliti na tri veća razdoblja: novi vijek, razdoblje rimske Siscije, te horizont mlađeg željeznog doba. Razdoblje novog vijeka pripadaju gornji slojevi debljine 1,5 – 1,8 m; slojevi tamne rastresite zemlje koja je sadržavala ulomke građevinskog materijala (rinskog i recentnog) (SJ 1-4). Ti slojevi koji su nastali prekopavanjem i nivelacijom terena, uništili su gornje slojeve rimske arhitekture, odnosno njenu hodnu i funkcionalnu razinu.

Ispod tih slojeva otkrivena je rimska arhitektura te negativni zidova. Sačuvani zidovi i negativni zidova spajali su se pod pravim kutem te činili prostorije nekog objekta. Budući da su zidovi loše sačuvani, a uništena je njihova funkcionalna razina te nedostaju pokretni nalazi, teško je zaključiti funkciju i vrijeme nastanka i funkcioniranja objekta. Zbog nalaza ostataka podnog grijanja te rijetkih ulomaka fresaka, očito je da se radilo o raskošnijem objektu, moguće bogatijoj privatnoj kući.

Gornji dijelovi ukopa i zidova bili su ukopani u kompaktnu zemlju tamnosive boje u sastavu koje su se nalazili sitni ulomci opeke, žbuke, gara, te ulomci rimske keramike. Donji dijelovi struktura bili su ukopani u slojeve kompaktne zemlje sivo-zelene boje u sastavu kojih su se nalazili ulomci rimskog građevinskog materijala (opeke, žbuke), gara, te ulomaka rimske keramike. Ispod njih bio je sloj koji je sadržavao nalaze iz mlađeg željeznog doba, uglavnom grublju kućnu keramiku, nekoliko piramidalnih keramičkih utega, ostatke šljake i ljepa, životinjskih kostiju. Između ostalog tu je nađena i srebrna tetradrahma kovana u drugoj polovici 2. i prvoj polovici 1. st. pr. Kr.

Iz predrimskog razdoblja sačuvana je keramičarska peć. Sačuvan je donji dio peći kružna tlocrta promjera 1,6 m, odnosno stijenke od zapečene zemlje debljine oko 5 cm te rešetka s kružnim perforacijama, promjera 5-6 cm. Ispod rešetke, u vatrištu, pronađen je centralni

prezid u smjeru I-Z, građen od zapečene zemlje. Peć je bila ukopana u sloj koji je sadržavao puno tragova gorenja te ulomke mlađe željeznodobne keramike. Ispod tog sloja bila je zdravica.

Rosana Škrgulja

Gradski muzej Sisak

Sisak, Pješačka zona - Fontana, 2016.

Pozicija se nalazi na raskršću Trga bana J. Jelačića i Ulice S. S. Kranjčevića, a zaštitno istraživanje se provodilo prije izgradnje fontane, u ljeto 2016 godine, na površini od 56 m². Istraživanjima su utvrđena tri horizonta okupacije: rimskodobni, srednjovjekovni i novovjekovni.

Rimski horizont obuhvaća slojeve i strukture od ranocarskog do kasnoantičkog perioda (1. do 5. stoljeće). U prvo se stoljeće datiraju ostaci drvenih greda te pokretni nalazi iz slojeva SJ 85 i 86. Predrimski slojevi nisu utvrđeni. Nakon sloja drvene arhitekture, situacija nije jasna. Moguće je da se na poziciji nalazila cesta, te nakon toga otvoren prostor. Visokogradnje nije bilo sve do gradnje u 2. ili početkom 3. stoljeća. Sljedeća faza, kasnoantičko razdoblje, markirano je razgradnjom struktura iz druge faze i izgradnjom bedema, koji na lokalitetu nije evidentiran, ali pouzdano je prolazio nekoliko metara zapadnije. U srednjovjekovnom razdoblju, na poziciji također nije bilo izgradnje, te se može se definirati samo pokretnim nalazima keramike. Od do sada obrađenih ulomaka ovog razdoblja najraniji pripadaju keramici porozne stjenke s ukrasom valovnice (za sada samo jedan komad), koji se datiraju u 7. i 8. stoljeće. Najveći postotak keramike pripada tipovima koji se koriste od 9. do 13. stoljeća te je potrebno napraviti kronologiju ovih tipova keramike na području Siska kako bi se dobila preciznija datacija.

Iskra Bačani

Gradski muzej Sisak

Sisak, Holandska kuća, 2015. – 2017.

Zaštitno arheološko istraživanje provedeno je prije izgradnje aneksa Holandske kuće, u tri faze, od 2015. do 2017. godine.

Najmlađa istražena faza je kasnoantička. U zidovima ove faze arhitekture, kao spolia, nađen je veći broj komada antičkih kamenih arhitektonskih elemenata (stupovi, baze stupova, dijelovi arhitrava) te dijelovi skulptura. Ispod podnica i sloja nivelacije ove faze arhitekture nađeni su ostaci rimske arhitekture 2. stoljeća, kojoj pripadaju zidovi izuzetno čvrste i monumentalne gradnje od opeke, s kompaktnim kamenim temeljima. U slojevima povezanim s tom fazom nađena je velika količina fragmenata bojanih fresaka, jednobojnih i s vegetabilnim ornamentima. Nađen je i veći broj kockica mozaika, osmerokutnih opeka, fragmenata mramornih oplata te šupljih zidnih opeka - tubula. Svi ovi nalazi, uz one pokretne, govore nam kako se radi o luksuznoj arhitekturi, bogato opremljene unutrašnjosti. Ispod ove faze arhitekture nađena arhitektura 1. stoljeća te sloj drvene gradnje, otkriven tek u segmentima, datiran u prijelaz ili sam početak 1. stoljeća.

Otkrivena i istražena arhitektura pripada reprezentativnoj zoni arhitekture Siscije. Monumentalnost, dimenzije, način gradnje zidova, nađene baze stupova, luksuzna oprema interijera te postavljanje arhitekture u kontekst ranije istraženih položaja u neposrednoj blizini upućuju svakako na izuzetno značajan segment Siscije unutar bedema, u blizini termi i karda.

Rosana Škrgulja

Gradski muzej Sisak

Sisak, A. Starčevića 57, 2019.

Tijekom kolovoza 2019. godine provedeno je zaštitno arheološko istraživanje na poziciji Sisak, A. Starčevića 57, prije izgradnje stambenog objekta, na površini od 100m². Pronađena je zidana zgrada iz rimskog razdoblja koja je korištena sve do kraja antičkog perioda, a koja je nekoliko puta pregrađivana. Zgrada se protezala dalje izvan parametara iskopa. Na jednom zidu bila je sačuvana freska, njen donji dio. Zgrada je bila rezidencijalnog karaktera, dio jedne od insula Siscije. Solidno je građena te su na nekoliko mjesta sačuvani ostaci poda, građenog u tehnici *opus signinum*.

Temelji zgrade bili su ukopani u slojeve planiranja dubine oko 1 m. U njima su pronađeni ostaci keramike i šute, te dosta ulomaka fresaka. Ispod njih nalazili su se kulturni slojevi datirani od kraja 1. st. pr. n. e., do prve pol. 1. st., koji su sadržavali ulomke prapovijesne i rimske keramike. Na poziciji se može pretpostaviti horizont drvene arhitekture, na koji ukazuje pronalazak dijela grede. Među značajnijim pokretnim nalazima su ulomci *terrae sigillatae*, amfora tipa Dressel 6 A, B i možda C te ulomcima prapovijesnih posuda rađenih rukom, tipičnih za starosjedilačko, predrimsko stanovništvo. Ispod tih ranorimskih slojeva nalazilo sa nasip sterilne zemlje, debljine oko 1 m, ispod kojeg se nalazilo tanki sloj/prosloj sive zemlje s dosta gara i nekoliko ulomaka keramike. Svi ulomci iz ovog sloja su prapovijesni. U postrimskom razdoblju zidovi su razloženi do temelja, a u novom vijeku sagrađen je stambeni objekt.

Josip Burmaz, Valerija Medić

Kaducej d.o.o.

Arheološka istraživanja položaja Sv. Kvirin (2004. – 2009.), Euroherc i Povijesni Arhiv u Sisku

U razdoblju od 2004. do 2009. g. tvrtka Kaducej d.o.o. vršila je istraživanja u sklopu projekta „Arheološki park Sv. Kvirin“. Istraživanjima je pronađen kompleks sjevernog ulaza u Sisciju, sa zidinama rimskog grada.

Tijekom 2005. i 2006. g. provedene su dvije faze zaštitnih arheoloških istraživanja na križanju ulica F. Lovrića i Sakcinskog na k.č. 1232/1 k.o. Sisak Stari, gdje je investitor Euroagram d.d. predvidio izgradnju svoje nove zgrade s podrumskim garažama na dubini od 4 m. U prvoj fazi istraživanja križno su postavljene četiri sonde. Na taj način se po dužini i širini presjekla površina predviđena za izgradnju nove zgrade. Drugoj fazi istraživanja se pristupilo nakon otkrivanja dijela istočnih gradskih zidina rimske Siscije, kada je postavljena nova sonda širine 8 m s rubovima jednako udaljenim na obje strane od zida. Otvaranjem ove sonde su uz istočne gradske zidine rimske Siscije pronađene još i kula te zidno ojačanje. Gradske zidine sačuvane su isključivo u temeljnoj zoni.

Izgradnji dvije nove zgrade Povijesnog arhiva u Sisku prethodila su zaštitna arheološka istraživanja u dvije etape. Prva etapa provedena je u razdoblju od prosinca 2003. do veljače 2004. godine na površini na kojoj je predviđena izgradnja nove zgrade uz sjevernu stranu postojeće zgrade arhiva. Površina sonde iznosila je 125 m², a kulturni slojevi mogli su se pratiti do dubine od 4 m. Nastavak radova koji je prethodio izgradnji druge zgrade uz zapadnu stranu postojećeg arhiva trajao je od svibnja do kolovoza 2004. Istraživanjima je pronađen presjek kulturnih slojeva od 19 st. do željeznog doba te izuzetno vrijedni pokretni arheološki nalazi.

Filip Franković¹, Ana Đukić², Sanjin Mihelić²

¹Institut für Ur- und Frühgeschichte, Universität Heidelberg, ²Arheološki muzej u Zagrebu

Arheološka istraživanja na području Hrvatske Kostajnice te općina Majur i Hrvatska Dubica, 2017. – 2019. godina

Arheološki muzej u Zagrebu u tri je navrata, 2017., 2018. i 2019. godine, provodio istraživanja na području grada Hrvatske Kostajnice te općina Hrvatska Dubica i Majur. Cilj istraživanja bio je sustavnim terenskim pregledom, uzorkovanjem tla te probnim sondažnim istraživanjima dobiti bolji uvid u arheološku topografiju proučavanog područja. Tijekom spomenute dvije sezone, istraživanja su provedena na pet odabranih položaja i okolnom prostoru: Umka i Gradina u općini Hrvatska Dubica, Čukur i Kamenik u općini Majur, i Unka na granici između Hrvatske Kostajnice i općine Majur. Tragovi aktivnosti iz različitih razdoblja ljudske prošlosti utvrđeni su na položajima Gradina, Kamenik i Unka.

Josip Zorić¹, Ivan Drnić²

¹Arheološki muzej Osijek, ²Arheološki muzej u Zagrebu

Izrada arheološke karte grada Novske

U sklopu projekta „Izrada arheološke karte grada Novske“ tijekom jeseni 2018. i 2019. godine proveden je terenski pregled na području naselja Brestača, Nova Subocka, Kozarice, te Novi i Stari Grabovac te je tom prilikom pregledano gotovo 55 hektara površine. Kako je do sad područje grada vrlo slabo arheološki istraženo, primjenjen je ekstenzivni terenski pregled s ciljem dobivanja osnovnih informacija o rasprostranjenosti arheoloških nalaza i nalazišta na tom području, a koji je uključivao pregled područja s dobrom vidljivošću tla, najvećim dijelom obrađene površine, odnosno oranice te rjeđe, predjele s niskom i oskudnom vegetacijom. Osnovna prostorna jedinica pregleda nazvana je Položaj, a radi jednostavnijeg prostornog snalaženja najčešće se poklapla s dimenzijama oranica. Od ukupno 50 položaja, na njih 26 pronađeni su pokretni arheološki nalazi i arheološke strukture koje potječu iz vremena pretpovijesti i kasnog srednjeg vijeka, dok su nalazi iz rimskog perioda za sada izostali.

Zrinka Buljević

Arheološki muzej u Splitu

Ulomak Enionove šalice iz Siscije

Puhanje stakla u kalup podrazumijeva puhanje vrućeg staklenog mjehura u kalup s dekoracijom u negativu, čime se imitiralo luksuzno srebreno posuđe. Tom tehnikom je proizvedeno najviše posuđa u 1. st. po. Kr., potom njegova proizvodnja jenjava do kasne antike kada se obnavlja. Enion je najpoznatiji puhač stakla u kalup, a njegovo ime sačuvano je na više od trideset posuda u natpisima na grčkom jeziku. Natpisi na grčkom i sadržajno upućuju na istočnjačko podrijetlo staklara, lokaliziraju njegovu radionicu na Istok, a raspoređeni u dva, tri ili četiri reda uglavnom unutar *tabulae ansatae*, dakle na rimski način, upućuju na priznanje rimske dominacije u trgovačkoj i političkoj sferi. Enion je vjerojatno helenizirano semitsko, a možda feničko ime. Drži se da je djelovao u Sidonu, svakako na sirijsko-palestinskom području. Sudeći prema datiranim nalazima, čini se da je najranije stolno posuđe puhanu u kalup izradio upravo Enion. Posuđe s njegovim potpisom na grčkom nađeno je diljem Mediterana, kao i na sjevernoj obali Crnoga mora, što je mjera njegova poslovnog uspjeha kao staklopuhača i trgovca poduzetnika. Ulomak šalice ili čaše s uzorkom vertikalnih rombova od prozirnog zelenog stakla, pronađen 2014. u okviru zaštitnih istraživanja na sisačkom željezničkom kolodvoru (PN 1303), možemo pripisati majstoru Enionu i okvirno ga datirati u 1. pol. 1. st., od Tiberijevog do Klaudijevog doba. Romboidni je uzorak karakterističan za frizove na njegovim i srodnim amforama, vrčevima i zdjelama, odnosno za donje dijelove njegovih šalica.

Domagoj Bužanić

Odsjek za arheologiju, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Nalazi antičkih vodovodnih cijevi iz Gradskog muzeja Sisak

O vodoopskrbi Siscije objavljeno je nekoliko radova te je ova vitalna opskrba grana grada okvirno poznata stručnoj javnosti. Prema dosadašnjim saznanjima, antički Sisak je, uz bunare s područja grada, dobivao vodu s područja Klinac Grada. Trasa zidanog akvedukta djelomično je utvrđena još krajem 19. stoljeća, a naknadno su pronađene i olovne vodovodne cijevi. Ostaci vodovoda pronađeni su i na više mjesta u samom gradu Sisku, najčešće slučajno i pri infrastrukturnim radovima. Dio tih nalaza objavljen je i poznat, a u ovom radu planiramo izložiti još nekoliko neobjavljenih vodovodnih cijevi iz Gradskog muzeja Sisak.

Bruna Kuntić-Makvić, Jasmina Osterman

Odsjek za povijest, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Od terma do foruma: Školski park u Topuskom

Topusko je, među ostalim, znamenito po nalazima iz rimskog razdoblja koji se uglavnom čuvaju u Arheološkom muzeju u Zagrebu. U samom mjestu rimska antika zastupljena je kamenim spomenicima na otvorenome i u zgradi hotela, no inače je nevidljiva.

Na temelju elaborata o zonama gdje bi se u Topuskome tijekom tri godine provela geofizička istraživanja da bi se racionalno planirali i razvitak naselja i arheološka istraživanja (Kuntić-Makvić, Knezović, Mušič 2008), te na temelju podataka o ranijim nalazima i u dogovoru s nadležnim Konzervatorskim odjelom, Školski je park (dalje: Park) izabran kao lokacija gdje su mogućnosti istraživanja, nalaza i prezentacije nalaza iz rimskoga doba najpovoljnije. U skladu s time, općina Topusko je 2010. godine naručila geofizička istraživanja zelene površine Parka (Mušič 2010) koja su pokazala složenu arhitekturu. Centar za interdisciplinarno istraživanje stare povijesti istraživao je u parku u četiri kampanje (2012-2015., prof. dr. B. Kuntić-Makvić, doc. dr. J. Osterman, dipl. pov. i arheol. F. Matijević, M. Kralj, F. Budić) da bi se utvrdile stvarne značajke arhitekture i mogućnosti prezentacije lokaliteta. Sonde ukupne površine 180 m² otvorene su gdje se mogla očekivati najveća koncentracija podataka. Dodatno su geofizički snimljeni i dijelovi arhitektonskog sklopa izvan zelene površine Parka (Mušič 2016).

Potvrđena je gradnja iz rimskog vremena koja je dijelom napuštena, a dijelom adaptirana i koristila se u kasnijim razdobljima. Pokretni nalazi odgovaraju očekivanjima za naseobinu rimskog carskog razdoblja (2. - 4. st.) s naznakama kontinuiteta u srednji vijek. Cijeli arhitektonski sklop je otvoreni javni prostor – trg, opremljen objektima koji su uobičajeni uz forume – tabernama, javnom bazilikom i sakralnom dominantom, u rasporedu koji je višekratno potvrđen u rimskim gradovima okolnih regija.

Luka Bogdanić¹, Marin Mađerić²¹Odjel za arheologiju Sveučilišta u Zadru, ²Đakovo**Konstrukcija željeznodobnih objekata s položaja Pogorelac u Sisku**

Osim što su iznjedrila veliku količinu pokretne arheološke građe, sustavna arheološka istraživanja, koja se provode na položaju Pogorelac u Sisku od 2012. godine, ukazala su na postojanje više tipova nadzemnih objekata. Velika vlažnost tla, kao i požari koji su se odvili u željeznodobnom naselju doprinijeli su očuvanju kako drvenih elemenata objekata, tako i velikoj količini kućnog lijepa koji predstavlja ostatke zidnih ploha. U iskopavanju te naknadnom obradom prikupljenog kućnog lijepa ustanovljeno je postojanje objekata građenih različitim tehnikama: tehnikom okomito zabijenih stupova, tehnikom kanatne gradnje, kao i kombinacije više građevinskih tehnika.

OKRUGLI STOLOVI

Arheolozi i konzervatori o zaštiti arheološke baštine (primjeri dobre prakse i problemi, unaprjeđenje sustava)**Sudjeluju****Jacqueline Balen¹, Josip Burmaz², Ivana Miletić Čakširan³, Ina Miloglav⁴**¹Arheološki muzej u Zagrebu, ²Kaducej d.o.o., ³Ministarstvo kulture i medija RH, Konzervatorski odjel u Sisku, ⁴Odsjek za arheologiju, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagreb

Konzervatorska služba Ministarstva kulture i medija RH zadužena je za praćenje stanja, zaštitu i promociju arheološke kulturne baštine, kao i provođenje sve pravno propisane procedure vezane uz istraživanja. Arheološko istraživanje, obradu i prezentaciju arheološke baštine provode arheolozi zaposleni u muzejskim i znanstvenim institucijama te privatnim tvrtkama. Zajedničkim radom na arheološkim lokalitetima pridonosimo lokalnoj zajednici i struci u promociji arheologije i prezentaciji arheološke baštine kraja. Na tom putu brojni su primjeri izvrsnih zajedničkih projekata, ali su evidentni i problemi koji se pojavljuju na terenu (izrada izvještaja, neujednačeno postupanje, pohrana arheološkog materijala itd.). Na okruglom stolu cilj je predstaviti dobre primjere suradnje, ukazati na probleme na koje struka nailazi i iznijeti prijedloge na koji način unaprijediti sustav.

Detektori metala i arheologija – prijedlog stručnih okvira u postupanju**Sudjeluju****Andrea Cukrov¹, Ivan Drnić², Saša Kovačević³, Hrvoje Potrebića⁴, Zoran Wiewegh¹**¹Ministarstvo kulture i medija RH, ²Arheološki muzej u Zagrebu, ³Institut za arheologiju, Zagreb, ⁴Odsjek za arheologiju, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagreb

Od početka šire uporabe, detektori metala predstavljaju svojevrsnu kontraverzu, posebno u okvirima arheologije. S jedne strane oni predstavljaju vrlo koristan alat u terenskom arheološkom radu, ali s druge glavni su instrument u devastaciji i pljački arheološke baštine. Važno je naglasiti da u Europi postoje različite pravne prakse koje na različite načine reguliraju ovaj fenomen. Na osnovu toga postoje i različiti modeli odnosa prema amaterskim korisnicima detektora metala, od suradnje s arheološkim institucijama, preko načelnog zanemarivanja problema pa sve do potpune kriminalizacije. U Hrvatskoj nekontrolirana uporaba detektora metala na arheološkim nalazištima nedovoljno je problematizirana, pri čemu su u praksi zabilježeni slučajevi određene suradnje amatera i pojedinih muzejskih institucija čiji su mehanizmi nedovoljno poznati stručnoj javnosti, a time i problematični. Također, slučajevi penalizacije uporabe detektora metala u ilegalnom prikupljanju arheološke baštine iznimno su rijetki što zasigurno ne pomaže u ograničavanju tih aktivnosti. Iz tog razloga cilj ovoga okruglog stola je potaknuti raspravu i pokušati definirati zajedničke stavove prema problemu zlouporabe detektora metala u okviru arheološke struke.

korisne informacije

● ŽELJEZNIČKI KOLODVOR

● HOTEL PANONIJA

● GRADSKI MUZEJ SISAK

NEKE OD SISAČKIH ZNAMENITOSTI

Arheološki park Siscia - ostaci zidina rimske Siscije

Stari grad - tvrđava iz 16. st. pod kojom se odigrala Bitka kod Siska

Crkva sv. Križa u središtu grada (18. st.)

Crkva sv. Marije Magdalene u Selima kraj Siska

Drvena kapelica sv. Martina iz 17. st. u Starom Brodu

Stari most - zidani most od kamena i opeke iz 1934.

Veliki i Mali kaptol - nekadašnja svratišta kanonika Kaptola zagrebačkog

Stari kran - drvena dizalica iz stare sisačke luke, danas postavljen kao muzejski primjerak uz obalu Kupe

Lonjsko polje - park prirode; močvarno područje s poznatim europskim selom roda, Čigoćem

Stara gradska jezgra s trgovačkim kućama i palačama u baroknom i secesijskom stilu

Holandska kuća - poznata sisačka građevina iz 19. stoljeća odabrana je jer je izgrađena u prepoznatljivom nizozemskom stilu a nakon otvorenja postala je nova nulta točka za informiranje i interpretaciju kulturne baštine, ali i nova nulta točka svih društvenih i kulturnih događanja u Sisku

NEKE OD SISAČKIH ZANIMLJIVOSTI

Brod Juran i Sofija

Brod Juran i Sofija u vlasništvu je Grada Siska, a njime upravlja Park prirode Lonjsko polje. Brod subotom, nedjeljom, praznicima i blagdanima s isplivljavanjima kod Malog kaptola.

Plovidbeni vozni red:

subotom u 16:00 i 18:00 sati;

nedjeljom praznicima i blagdanima u 11:00 i 13:00 sati.

Plovidba broda na kružnoj relaciji Mali Kaptol – Stari grad – Mali Kaptol, traje sat vremena.

Za djecu do 7 godina karta se ne plaća, a za one malo starije cijena karte je 20 kuna. Cijena karte za vožnju brodom u paketu s vikend programom u Parku prirode Lonjsko polje je 55 kuna.

Broj telefona za rezervacije je 044/672-080 ili 044/611-190

Siscia Jazz Club simbol je grada Siska i poprište brojnih događanja tijekom godine. Obavezno ga posjetite!

Krajem lipnja i tijekom srpnja svake godine, siščani i njihovi gosti, imaju priliku uživati u jedinstvenom doživljaju i pravoj glazbenoj poslastici Siscia open jazz & blues festival.

Za lakše snalaženje po gradu posjetite mrežne stranice Turističke zajednice Grada Siska:

<http://tztg-sisak.hr>

Spajajući postojeće izvore znanja te stvarajući čvrstu interdisciplinarnu međunarodnu mrežu institucija i stručnjaka iz Austrije, Hrvatske, Mađarske i Slovenije s područja arheologije, očuvanja kulturne baštine, turističkih djelatnika te lokalnih dionika, osnovana je Udruga *Staza željeznog doba Podunavlja (Iron Age Danube Route Association)*.

Zajednički cilj stručnjaka okupljenih u Udruzi, vođenih visokim standardima zaštite, istraživanja te predstavljanja arheološke baštine, jest povezivanje te promocija podunavske regije kao i nalazišta te muzeja u kojima se ona nalazi i čuva.

Staza željeznog doba Podunavlja (Iron Age Danube Route) bavi se jednim izuzetno krhkim, no vrlo atraktivnim i impozantnim pretpovijesnim arheološkim fenomenom, krajolicima željeznog doba. Karakterizirani monumentalnim strukturama, kao što su groblja pod tumulima, ravna groblja, visinska utvrđena naselja te oppide, kao i elementima koji ukazuju na složenu organizaciju prostora, krajolici željeznog doba pripadaju razdoblju između 9. i kraja 1. stoljeća pr. Kr. Usto, željezno doba je razdoblje obilježeno izvanrednim korpusom pokretne baštine, kao i nematerijalne baštine, koja se čuva u brojnim muzejima podunavske regije, uključujući najvažnije regionalne i nacionalne institucije.

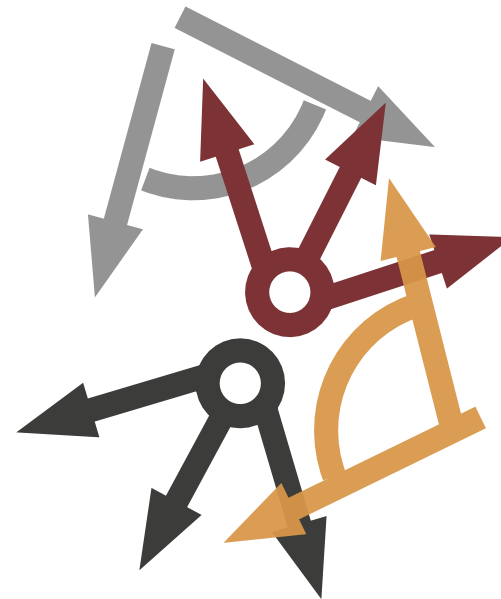
Udruga *Staza željeznog doba Podunavlja*, također će služiti kao platforma u sklopu koje će, na ovaj način uspostavljeno partnerstvo, ovu vrijednu arheološku baštinu učiniti vidljivijom i dostupnijom, istovremeno stvarajući gospodarsku i kulturnu dodanu vrijednost današnjim stanovnicima regije.

Rad Udruge *Staza željeznog doba Podunavlja* moguće je pratiti na društvenim mrežama i mrežnoj stranici:

www.facebook.com/Iron-Age-Danube-Route-115262343567900/
www.instagram.com/ironagedanuberoute/
www.ironagedanuberoute.com

SUOSNIVAČI UDRUGE STAZA ŽELJEZNOG DOBA PODUNAVLJA

Arheološki muzej u Zagrebu, Hrvatska
 Archaeolingua Alapítvány, Mađarska
 Centrar za prapovijesna istraživanja, Hrvatska
 Općina Kaptol, Hrvatska
 Narodni muzej Slovenije, Slovenija
 Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska
 Universalmuseum Joanneum, Austrija
 Magyar Nemzeti Múzeum, Mađarska
 Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije, Slovenija
 JU „Park prirode Papuk“, Hrvatska
 Dolenjski muzej, Slovenija

08
 MEĐUNARODNI
 ZNANSTVENI SKUP
 METODOLOGIJA I ARHEOMETRIJA
 Zagreb, 3. – 4. prosinca 2020.

Čast nam je pozvati Vas na
 8. međunarodni znanstveni skup *Metodologija i Arheometrija*
 koji će se održati 3. i 4. prosinca 2020. god. u prostorijama
 Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu
<http://www.ftzg.unizg.hr/metarh/>

Ministarstvo
 znanosti i obrazovanja

M1:1

amz
ARHEOLOŠKI MUZEJ U ZAGREBU
GRADSKI MUZEJ SISAK
MINISTARSTVO KULTURE I MEDIJA RH
KONZERVATORSKI ODJEL U SISKU

05.-09. listopada 2020.

znanstveni skup

HRVATSKO ARHEOLOŠKO DRUŠTVO
ARHEOLOŠKI MUZEJ U ZAGREBU
GRADSKI MUZEJ SISAK
MINISTARSTVO KULTURE I MEDIJA RH,
KONZERVATORSKI ODJEL U SISKU

arheološka
istraživanja
U SISAČKO
-MOSLAVAČKOJ
ŽUPANJI